

Univerzita Palackého v Olomouci

Lucie Vojtěchová

**Výslech obviněného v přípravném řízení se zaměřením na
procesní pochybení**

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Výslech obviněného v přípravném řízení se zaměřením na procesní pochybení*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 19. 3. 2019

Lucie Vojtěchová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat všem, kteří se na této práci podíleli. Především pak vedoucí mé diplomové práce JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph.D. za poskytování cenných rad. Mé poděkování však především patří mé rodině a blízkým za podporu, kterou mi po celou dobu studia poskytovali.

Seznam zkratek

OČTR	orgány činné v trestním řízení
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Evropská Úmluva o ochraně lidských práv
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ZOPO	zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
Úmluva proti mučení	Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání Přijata Valným shromážděním OSN 10. 12. 1984 v New Yorku, platnost 26. 6. 1987.
StPo	Strafprozessordnung BGBI 1074/1987, ve znění pozdějších předpisů
öStPO	Strafprozessordnung, BGBI 631/1975, ve znění pozdějších předpisů
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Úvod	6
1 Výslech obviněného jako důkazní prostředek	8
1.1 Vymezení pojmu výslechu obviněného	8
1.2 Současná právní úprava	9
1.2.1 Výslech mladistvého obviněného	10
1.2.2 Role obhájce při výslechu	11
1.3 Procesní postup při výslechu obviněného	12
1.3.1 Předvolání a předvedení	12
1.3.2 Zadržení	13
1.3.3 Úkony před zahájením výslechu	14
1.3.4 Průběh výslechu	15
2 Procesní pochybení při výslechu	18
2. 1. Procesní pochybení a jejich zásah do základních práv	18
2.1.1. Procesní pochybení před začátkem výslechu	19
2.1.2. Násilí na vyslýchaném	25
2.1.3. Právo hovořit s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby	28
2.1.4. Absence poučení vyslýchaného	31
2.1.5. Sugestivní a kapiózní otázky	32
3 Následky procesních pochybení při dokazování	34
3.1 Obecné vymezení	34
1.1.1. Relativní neúčinnost	35
3.1.2. Absolutní neúčinnost	35
1.2. Porušení základních práv při provádění nepřípustných důkazů	36
3.3. (Ne)etické jednání OČTŘ	38
4 Právní úprava výslechu obviněného v obdobných právních řádech	39
4.1. Německo	39
4. 2. Rakousko	42
5 Návrhy de lege ferenda	44
5. 1. Návrhy změn v trestním řádu	44
5.1.1. Povinná obhajoba zadrženého	44
5.1.2. Podrobnější výčet zakázaných způsobů provádění výslechu	45
5.1.3. Institut písemného vyjádření	45
5. 2. Zvukový záznam výslechu	46
5.3. Audiovizuální záznam výslechu	47
Závěr	49
Seznam použité literatury	51
Abstrakt	57
Klíčová slova	57
Abstract	58
Key words	58

Úvod

Ve své diplomové práci se budu věnovat tématu výslechu obviněného se zaměřením na procesní pochybení v přípravném řízení a na následné dopady těchto pochybení. Dané téma jsem si vybrala především z důvodu nedostatečnosti současné právní úpravy výslechu. Ta nechrání obviněného před procesními pochybeními, které mohou při chybném vedení výslechu vzniknout, a tím se promítnout do celé řady závažných následků.

Hlavním důvodem pro vybrání téma bylo poukázání na problém, ke kterému v praxi sice dochází, nicméně se o něm příliš nedebatuje a současná odborná literatura o něm rovněž příliš nepojednává. Domnívám se, že v aktuální právní úpravě přípravného řízení chybí mechanismy, které by se snažily předcházet vzniku pochybení při výslechu obviněného.

I když zákon jasným způsobem vymezuje, jak má výslech probíhat, a jaké výslechové metody není možné vyslychajícím použít, realita se může často (velmi) lišit. Výsledná podoba výslechu není tvořena pouze časovým úsekem od započetí výslechu, do jeho ukončení, ale již dříve. Nátlak nebo zjišťování informací od obviněného nevinně vypadajícími otázkami, které mají za úkol psychologicky zpracovat obviněného, či ho zastrašit, to vše je poté způsobilé promítnout se do následného výslechu a ovlivnit jeho průběh.

Při samotném výslechu se předpokládá, že obhájce obviněného bude natolik ostražitý, aby případné nevhodné otázky či jiné vadné postupy odhalil, a obviněného proti nim bránil. I tak však během těchto úkonů může docházet ke vzniku procesních pochybení, které budou mít vliv na přípustnost takového důkazu před soudem, resp. zda bude pohlíženo na důkaz jako na absolutně/relativně neúčinný.

Při zpracování daného téma se budu snažit zodpovědět následující výzkumné otázky. Nejvíce pozornosti v práci budu věnovat, zda dochází procesními pochybeními při provádění výslechu k porušení základních lidských práv obviněného. Zde vycházím z předpokladu, že procesní pochybení, ke kterým v praxi dochází, jsou natolik závažná, že mohou do práv zasáhnout, ale spíše je porušit.

Dále si budu v práci odpovídat na otázku, zda současná právní úprava představuje dostatečnou úpravu výslechu obviněného v přípravném řízení tak, aby při procesním pochybením nebyla porušována základní lidská práva obviněného. Tato výzkumná otázka je úzce navázaná na otázku předešlou. Domnívám se, že právní úprava výslechu obviněného není dostatečná, jelikož pokud by byla, nedocházelo by k procesním pochybením, které by měly za následek i porušení základních lidských práv obviněného.

Poslední výzkumná otázka, které v práci bude věnována pozornost, se bude týkat zahraničních právních úprav a komparace. Budu se zabývat otázkou, zda obsahují obdobné právní řády lepší právní úpravu vedení výslechu obviněného tak, aby předcházely způsobování procesních pochybení a mohly by být převzaty do českého právního řádu. Komparovat budu s právní úpravou Německa a Rakouska. Předpokládám, že by německá a rakouská legislativa mohla více dbát předcházení vzniku procesních pochybení při výslechu obviněného. Svoji domněnku opírám především o to, že v těchto dvou právních řádech nedošlo k právní diskontinuitě, tudíž je progresivnější. Oproti tomu v české společnosti došlo k velkým změnám, které na čtyřicet let obrátily vnímání spravedlnosti, což se podepsalo i na tvorbě legislativy. Při problematice přejímání těchto dvou zahraničních právních úprav vycházím z předpokladu, že převzetí těchto institutů do české právní úpravy bude možné. Vyvozuji tak z historických souvislostí, zejména pak ze společného vývoje české, německé a rakouské právní úpravy.

V první kapitole práce se budu věnovat teoretickému vymezení pojmů obviněný a právní úpravou, která s výslechem souvisí. Procesní pochybení výslechu se však nemusí odrážet pouze v rovině trestněprávní, ale mohou mít dopad i do sféry základních lidských práv, i tomuto se budu ve své diplomové věnovat, konkrétně v druhé kapitole. Rozeberu několik procesních pochybení spolu s následky, které jsou s chybně provedeným výslechem spojeny při dokazování. Domnívám se, že by se procesním pochybením při provádění výslechu a následným zásahům do základních práv obviněného, dalo předcházet. Z toho důvodu v práci také obsáhnu výslech obviněného v právní úpravě Německa a Rakouska. Po srovnání s českou právní úpravou se budu snažit v těchto zahraničních právních úpravách hledat inspirační zdroj pro českou právní úpravu. Závěrem práce se budu snažit přispět s mými vlastními návrhy, které by mohly minimalizovat či odstraňovat procesní pochybení, ke kterým při výslechu dochází.

Jsem si vědoma faktu, že komplexní analýza této problematiky dopadá i do jiných rovin. Tuto výšeč jsem si vybrala, jelikož jsem téma chtěla zpracovat nejen povrchně, ale snažit se rozebrat dopady procesních pochybení při výslechu do základních práv obviněných. Širší pojetí tématu nebylo možné vzhledem k požadavku na rozsah diplomové práce pojmut, do budoucna však může být obsahem dalších kvalifikačních prací.

Pro zpracování mé diplomové práce jsem vycházela z práce s literaturou a odbornými časopisy. Stěžejním zdrojem se však stala judikatura Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu české republiky. Data týkající se zkušeností z praxe, jsem sbírala rozhovory s advokáty a koncipienty se kterými jsem se setkala v rámci mého praktikantství v advokacii při studiu.

1 Výslech obviněného jako důkazní prostředek

Výslech obviněného je z pohledu trestního řízení důležitým procesním úkonem, prostřednictvím kterého obviněný realizuje právo na obhajobu, obsažené v ust. § 33 odst. 1 TŘ, a to *právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu*. Není však povinen vypovídat. V teoretické rovině je třeba považovat výslech (výpověď) obviněného, který je konaný v přípravném řízení za přímý důkaz, který má v celém trestním řízení nezastupitelnou roli. Osoba obviněného je totiž způsobilá poskytnout OČTŘ co nejpřesnější informace o spáchaném činu a jeho okolnostech. Jako důkaz v trestním řízení však může být použit pouze za podmínek uvedených v ust. § 92 TŘ a násl., které také tvoří závazný rámec pro provádění výslechu obviněného.¹

1.1 Vymezení pojmu výslechu obviněného

Cílem výslechu je získat za součinnosti obviněného co nejucelenější obraz o spáchaném činu, což směřuje k naplnění zásady materiální pravdy. Ta spočívá v povinnosti OČTŘ postupovat takovým způsobem, kterým bude zjištěn skutkový stav věci bez důvodných pochybností.² Vzhledem ke skutečnosti, že obviněný není povinen vypovídat pravdivě, je cesta k nalezení skutečné stavu věci, jak pro OČTŘ, tak i pro soud, často velmi složitá. Ačkoliv je výslech obviněného jeho právem, může rovněž zvolit odepření výpovědi. Tato volba pro něho v trestním řízení nemůže mít žádné negativní následky.³

Z čistě kriminalisticko-teoretického hlediska je možné rozlišovat hned několik druhů výslechů. Jako nejvýznamnější určovací kritéria můžeme uvést dělení:

- a) dle trestní minulosti vyslýchaného,
- b) dle fyzického a psychického stavu vyslýchaného,
- c) dle úplnosti a věrohodnosti výpovědi vyslýchaného.⁴

Byť jsou tato rozlišovací kritéria čistě teoretického rázu, budou hrát důležitou roli při volbě výslechových taktik a metod osobou vyslychající. Kupříkladu na přípravu náročnější bude výslech recidivisty, než osoby dosud netrestané. Odlišným způsobem bude také probíhat výslech dospělého

¹ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 203.

² LUXOVÁ, Lucie. *Hlavní zásady dokazování v trestním řízení* [online]. epravo.cz, 11. února 2015 [cit. 5. února 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/hlavni-zasady-dokazovani-v-trestnim-rizeni-95913.html>>.

³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1415.

⁴ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003, s. 17.

obviněného, oproti výsledku mladistvého, včetně odlišné právní úpravy, dle které výslech musí probíhat.

V rámci úplnosti vymezení pojmu výsledku obviněného, je dle mého názoru důležité zmínit terminologické rozlišení mezi výsledkem a výpovědí obviněného. Zatímco výpověď obviněného je třeba vnímat jako vlastní důkazní prostředek, ze kterého jsou čerpány poznatky o předmětu dokazování, výslech obviněného je pouhým procesním postupem.⁵

1.2 Současná právní úprava

Stěžejní právní úprava výsledku obviněného se nachází v ust. § 90 – 95 TRŘ. Zde je popsán jak postup průběhu výsledku, tak i dílčí práva a povinnosti obviněného a vyslychajícího orgánu. Obecná úprava výčtu práv obviněného je poté upravena v ust. § 33 TRŘ. V tomto ustanovení však nejsou obsažena pouze práva obviněného vztahující se k výsledku, ale k celému trestnímu řízení.

Částečně speciální právní úpravu je třeba aplikovat při výsledku dvou typů obviněných. Prvním typem je mladistvý obviněný, jemuž se věnuje zákon č. 218/2003 Sb. (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Stěžejní odlišení mezi výsledkem dospělého obviněného a mladistvého nalezneme v ust. § 57 ZSVM. Zde je kladen důraz na požadavek ohleduplnosti a šetření osobnosti mladistvého při provádění výsledku.

Druhým speciálním typem obviněného je právnická osoba, u které se na vedení výsledku přiměřeně užijí již zmíněná ustanovení trestního řádu. Speciální právní úpravu výsledku obviněného tak ZTOPO až na jedinou výjimku neobsahuje. Tohoto zákona bude třeba užít OČTŘ pouze při nalezení vhodné osoby vyslychaného. Z logiky věci nemůže být právnická osoba jako taková vyslechnuta, tudíž bude jako obviněná vyslychána osoba, která za právnickou osobu činí úkony v řízení dle ust. § 34 odst. 1 ZTOPO.

Ústavní rámec výsledku obviněného nalezneme v hlavě páté LZPS, kde je garantováno právo na soudní a jinou právní ochranu. Konkrétně jde o právo odepřít výpověď, pokud by jí obviněný způsobil nebezpečí trestního stíhání pro sebe nebo osobu blízkou, obsažené v čl. 37 odst. 1 LZPS. Stejně tak je třeba respektovat v čl. 37 LZPS i odstavec 4, kde je obsaženo, právo na tlumočníka. Obviněný má tedy právo vypovídat v jazyce, který ovládá. Pokud by obviněný

⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1406.

prohlásil, že český jazyk neovládá, je třeba přibrat k výsledku tlumočnicka. Pro případ, že by takto OČTŘ nepostupovaly, představovalo by to zkrácení obviněného na právu obhajoby.⁶

Dalším bodem s ústavněprávním rozměrem, je již zmíněné právo odepřít výpověď, obsažené v čl. 40 odst. 4 LZPS, které je rovněž upraveno i v čl. 6 Úmluvy. K tomuto nemůže být obviněný žádným způsobem nucen. Toto ustanovení tedy odráží zákaz sebeobviňování, což bylo dovozeno i judikaturou ESLP ve věci *Funke proti Francii*⁷, ve které se soud vyjádřil pro právo mlčet a žádným způsobem nepřispívat k vlastnímu obviňování. Tato zásada je obsažena také v mezinárodním právní úpravě, která je závazná i pro Českou republiku, konkrétně jde o čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.⁸

1.2.1 Výslech mladistvého obviněného

Výslech mladistvého obviněného oproti výsledku dospělého, má celou řadu procesních odlišností, které směřují především k ochraně mladistvého, a to tak, že akcentují jeho sníženou rozumovou, mravní a volní vyspělost, oproti dospělému. S tím je spojen i zákonný požadavek na ustanovení obhájce mladistvého, dle ust. § 42 odst. 2 písm. a) ZSVM, a to od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit.

Vzhledem k tomu, že u mladistvého obviněného stále probíhá vývoj a formování osobnosti, je třeba u výsledku postupovat ohleduplně, a také je třeba šetřit jeho osobnost dle ust. §57 ZSVM. Tento možná nejasný zákonný požadavek v praxi znamená, že vyslychající bude muset při provádění výsledku postupovat tak, aby nedošlo k narušení psychické a sociální rovnováhy mladistvého a jeho další vývoj byl co nejméně ohrožen. Z toho důvodu je třeba s mladistvým při výsledku jednat s potřebnou mírou slušnosti a zdvořilosti a co nejvíce omezit možný negativní vliv na jeho psychický stav a na potenciální narušení sociálních vztahů.⁹

Pro vyslychající orgán to představuje povinnost řídit se řadou specifických odlišností. Kupříkladu je zde kladen důraz na pečlivější přípravu a provedení samotného výsledku

⁶ Nejvyšší státní zastupitelství. Práva a postavení obviněného [online]. nsz.cz, 20. února 2019 [cit. 20. února 2019]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-obvinneho>>.

⁷ Rozsudek ESLP, ze dne 25. 2. 1993, *Funke proti Francii*, stížnost č. 10828/84.

⁸ Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ze dne 23. března 1976, zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 120/176 Sb.

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, Praha: C. H. Beck, 2011, s. 507 - 511.

mladistvého, kdy je výslech konán ve speciální výslechové místnosti zejména z důvodu, že díky kvalitní dokumentaci je vysoká pravděpodobnost, že výslech nebude znovu opakován.¹⁰

Zvláště přísný je pak požadavek na dodržování zákonnosti při provádění výslechu mladistvého obviněného, jako důkazu. K tomu se například vyjádřil Nejvyšší soud tak, že „*při provádění výslechu obviněného (mladistvého) za záměrně vytvořených okolností, výrazně nepříznivě ovlivňujících jeho psychický stav, jako je např. výslech bezprostředně následující po dlouhodobé eskortě obviněného (mladistvého) uskutečňovaný po dlouhou dobu i v nočních hodinách za aktivní účasti většího počtu vyslýchajících, je nedovoleným nátlakem na obviněného a může být tak podstatnou vadou takového výslechu, že půjde o důkaz absolutně neúčinný.*“¹¹

1.2.2 Role obhájce při výslechu

Obhájce představuje pro obviněného v trestním řízení realizaci práva na obhajobu dle ust. § 2 odst. 13 TŘ. Obhájce však nemusí být nezbytnou součástí každého trestního řízení. Pokud by si obviněný obhájce dobrovolně nezvolil a nejedná se o případ nutné obhajoby dle ust. 36 § TŘ, nemusí být obviněnému ustanoven.

Účast obhájce v trestním řízení však bezesporu posiluje postavení obviněného, tím, že mu poskytuje odbornou právní pomoc, jelikož obviněný zpravidla dostatečně nezná svá práva a ustanovení týkající se vedení trestního řízení nebo jej neumí náležitě využít.¹² Jelikož výslech je pro obviněného poměrně psychicky náročnou záležitostí, přítomnost obhájce při výslechu má na psychiku obviněného často pozitivní dopad. Obviněný cítí v obhájci oporu nejenom po odborné stránce, ale i po té psychické, což je faktor, který je způsobilý se promítnout do výpovědi obviněného.

Obviněný má právo žádat, aby byl jeho obhájce přítomen výslechu, stejně tak se s ním může radit během výslechu. Obviněný se však se svým obhájcem nemůže radit při výslechu o tom, jak odpovědět na již položenou otázku vyslýchajícím, dle ust. §33 TŘ. Obhájce také například doporučuje obviněnému, zdali by bylo vhodné při výslechu spíše vypovídat, či výpověď odeprít. Pro obviněného však tohoto není závazné, a proto může před OČTŘ jednat i proti doporučení svého obhájce. Obhájce by měl zároveň chránit obviněného před svévolí vyslýchajícího, například v případě pokládání předestřených, klamavých a nepravdivých otázek, může obhájce podat

¹⁰ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika...*, s. 22.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 3. 1989, sp. zn. 7 To 1/89.

¹² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 47.

námítky, stejně tak jako má právo žádat doslovnou protokolaci otázek i odpovědí položených v dialogové části výslechu.¹³

Ačkoliv obhájce obviněného zastupuje, nemůže ho osobně nahradit při všech úkonech, zejména tomu tak je při úkonech, které jsou nezastupitelné. Mezi ně můžeme zařadit např. nemožnost být vyslýchán namísto obviněného. O ryze nezastupitelný úkon se bude také jednat, pokud se obviněný rozhodne využít svého práva odmítnout vypovídat. Pokud by se obviněný domníval, že bude postačovat za sebe poslat obhájce, aby tohoto OČTŘ sdělil, nebude možné tento postup akceptovat. Obviněný se tedy musí osobně dostavit po předvolání před OČTŘ, a po poučení vyslýchajícího o svých právech sdělí, že odmítá vypovídat.¹⁴

1.3 Procesní postup při výslechu obviněného

Výslech obviněného jako procesní úkon si vyžaduje, aby bylo postupováno podle celé řady zákonných požadavků, které kdyby dodrženy nebyly, mohlo by to ve fázi před soudem znamenat, že důkaz bude trpět vadou a v řízení před soudem nebude proveden.

1.3.1 Předvolání a předvedení

Jak již bylo řečeno, pro výslech obviněného je typickým znakem nezastupitelnost obviněného při tomto procesním úkonu. Vyslýchající orgán, kterým je policejní orgán, musí zajistit přítomnost obviněného u výslechu, k čemuž mu slouží dva zákonné způsoby zajištění obviněného. Tím je předvolání a předvedení uvedené v ust. § 90 TŘ. Jediným případem, kdy se obviněný nemusí dostavit k výslechu, je tehdy, pokud se řádně a včas omluví.

Předvoláním je ukládáno obviněnému, aby se ve stanovené době osobně dostavil na určené místo k výslechu. Zároveň i na obsah předvolání jsou kladeny požadavky, například takové, aby v něm kromě označení věci, místa a času výslechu byl uveden i předmět, a že je osoba předvolána v procesním postavení obviněného, popř. zdali má s sebou předvolaný obviněný přinést nějaké písemnosti, či jiné věci.¹⁵ Pokud by nebyla uvedena nějaká z výše uvedených náležitostí, nemuselo by se jednat o předvolání, stejně jakož to dovodil soud, který stanovil, „že pokud by na písemném předvolání absentovala náležitosti přesného času (den i hodina), nejednalo by se o předvolání dle předpisů TŘ.“¹⁶

¹³ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení...*, s. 230-231.

¹⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba...*, s. 17.

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1397.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 10. 3. 1977 sp. zn. 11 Tz 9/77.

Pokud by předvolání nebylo dostatečným způsobem pro realizaci zajištění obviněného u výslechu, může být obviněný policejním orgánem předveden. Vzhledem k tomu, že tento úkon představuje nezanedbatelný zásah do osobní svobody obviněného, je možné předvedení realizovat pouze ve dvou zákonných případech. První z nich je předvedení obviněného, po jeho předchozím předvolání. Aby OČTŘ mohly využít tento institut, je třeba kumulativně splnit následující podmínky. Obviněný byl k výslechu řádně předvolán (I.), k výslechu se nedostavil (II.), učinil tak bez dostatečné omluvy (III.), a v předvolání byl upozorněn na možnost předvedení a na případné uložení pořádkové pokuty (IV).¹⁷ Předvedení může být OČTŘ využito i bez předchozího předvolání a to za podmínek ust. § 90 odst. 2 TŘ, „*kdy je nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se skrývá nebo nemá stálé bydliště.*“ Vlastní výkon předvedení obviněného neprovádí policejní orgán, který předvedením zajišťuje přítomnost obviněného u výslechu, ale žádá o předvedení jiný, příslušný policejní orgán. Předvedení tedy zpravidla realizuje základní útvar policie, v jehož obvodě se obviněný zdržuje nebo se naposledy zdržoval.¹⁸ Mimo institut předvedení je možné jako následek nedostavení se obviněného k výslechu bez řádné omluvy, uložit i pořádkovou pokutu do výše 50. 000,- Kč.

1.3.2 Zadržení

V praxi často dochází k výslechu osoby, která ještě není obviněným, jelikož proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání, ale zároveň je osobou, u které je dán důvod vazby, nazývá se podezřelým. Ačkoliv tato osoba není obviněným, jeví se mi jako důležité pro účely mé práce vymezit i zadržení podezřelého, jako standardního zadržovacího institutu, resp. jeho následného výslechu.

Zadržení podezřelé osoby je institut krátkodobého zbavení osobní svobody podezřelého za účelem předběžného zjištění informací o tom, zda byl či nebyl spáchán trestný čin. K zadržení dochází policejním orgánem a pouze se souhlasem státního zástupce. Lhůta, po kterou je možné podezřelého zadržet, činí dle § 76 odst. 4 TŘ, 48 hodin. Zadržaná podezřelá osoba obdrží od policejního orgánu při zadržení podle § 76 odst. 1 pouze protokol o zadržení, v němž jsou ve stručnosti uvedeny důvody zadržení.¹⁹ Práva, která má osoba zadržaná jsou obdobná, jako obviněný, nemá však všechna, např. nemá právo nahlížet do spisu.²⁰ Na první výslech osoby zadržené se dle § 76 odst. 5 TŘ také přiměřeně užijí ustanovení o výslechu obviněného. Pro účely výslechu je však podstatné zdůraznit, že zadržovaný má právo zvolit si obhájce, nemusí mu však být ustanoven, jako tomu je u obviněného v případě nutné obhajoby.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel... tamtéž.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1402.

¹⁹ VANTUCH, Pavel. *K obhajobě podezřelého zadržovaného policejním orgánem*. Trestní právo. 2013, roč. 17, č. 2, s. 12.

²⁰ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení...*, s. 116.

Často se stává, že pokud si zadržený zvolí obhájce, tak jeho příjezd může trvat v řádu několika hodin, proto je výslech nařízený až na druhý den. Podezřelý je z tohoto důvodu umístěn do cely předběžného zadržení, jehož výkon je upraven v ust. § 28 – 34 ZOPO. Může nastat situace, kdy si podezřelý obhájce vůbec nezvolí nebo že se obhájce nedostaví k výslechu podezřelého ve stanovené lhůtě. I přes to policejní orgán podezřelého vyslechne, a to vždy.²¹ Podezřelý má i zde nárok využít svého práva a nevypovídat.

O provedeném výslechu sepíše policejní orgán protokol, jehož specifikaci vymezuje ust. § 76 odst. 3 TR. Je otázkou, zda může být výslech podezřelého použit jako důkaz v řízení před soudem, či zda na něj může být odkazováno např. při výslechu v přípravném řízení. Při výslechu obviněného v přípravném řízení je jednoznačné, že nelze postupovat tak, že by obviněný odkázal na svou dřívější výpověď ještě jako osoby podezřelé, jelikož se na toto hledí, jakoby obviněný vůbec nevypovídal.²² Jedná se totiž o úkon, který je proveden před zahájením trestního stíhání, tedy ještě před sdělením obvinění a má tak pouze předběžnou povahu. Proto je v praxi výpověď zadržené podezřelé osoby pořízená postupem podle § 76 odst. 3 TR považována v řízení před soudem za nepoužitelnou.²³

Po provedení výslechu musí policejní orgán v dané lhůtě dospět buď k závěru, že jsou dány důvody vazby a zahájit proti obviněnému trestní stíhání nebo podezřelá osoba rozptýlí při výslechu důvody pro zahájení trestního stíhání a je propuštěna na svobodu.

1.3.3 Úkony před zahájením výslechu

Výslech obviněného mohou OČTŘ realizovat až poté, co je proti osobě obviněného zahájeno trestní stíhání dle § 160 TR. Poté, co je zajištěna přítomnost obviněného před vyslychajícím orgánem, je třeba především zajistit jeho totožnost. Tím se rozumí získání informací o jeho jménu, příjmení, datu a místě narození, rodném čísle, zaměstnání, popř. o jiných údajích potřebných k tomu, aby obviněný nemohl být zaměněn s jinou osobou.²⁴ Obviněný je však vždy povinen strpět úkony potřebné k tomu, aby byla zjištěna jeho totožnost.²⁵

²¹VANTUCH, Pavel. K obhajobě podezřelého..., s. 13.

²²ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1100.

²³ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÁ, J. *Přípravné...*, s. 1100.

²⁴ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1408.

²⁵ viz § 93 odst. 2 TR.

Ještě před zahájením samotného výslechu je třeba obviněného poučit o jeho procesních právech a povinnostech. Poučení musí nastat před každým výslechem, nikoliv jen před prvním. Obsah poučení musí být obviněnému přednesen v plném rozsahu, nepostačí, pokud bude uvedena stručný popis nebo pouze konstatování, že byl obviněný poučen.²⁶ Stejně tak nebude považováno za dostatečné, pokud OČTŘ dají obviněnému poučení pouze k přečtení. Toto musí být zaneseno do protokolu. Je třeba klást důraz na způsob poučení obviněného vzhledem k jeho osobě, tedy vzhledem k jeho volnímu a rozumovému stupni vyspělosti.

Po poučení obviněného o svých právech se může stát, že i když se nejedná o případ nutné obhajoby, kdy obviněný musí mít ze zákona ustanoveného obhájce, že si obviněný svého obhájce dobrovolně zvolit chce. Pokud se obviněný takto rozhodne, je policejní orgán povinen tuto skutečnost zaprotokolovat a dát obviněnému dostatečnou lhůtu k jeho zvolení.²⁷

1.3.4 Průběh výslechu

Domnívám se, že samotný průběh výslechu není pouze otázkou právní, ale především kriminalistickou a taktickou. Doposud bylo v této práci pojednáváno především o rovině právní nebo přesněji trestněprávní, nelze to však zúžit pouze na tuto oblast. Výslech je důležitým termínem i z hlediska kriminalistického.

Kriminalisté zaujímají v trestním řízení pozici OČTŘ a konkrétně při výslechu jsou osobou vyslychající. Využívají kriminalistické taktiky, aby se od obviněného při výslechu dozvěděli co nejvíce informací, a to hlavně pravdivých. Bez pochyby velmi důležitým faktorem, který bude tvořit výslednou podobu výslechu, je psychologie. Ta se promítne do zvolené taktiky vyslychajícího orgánu, ale také do výpovědi obviněného, který především nemá zákonem danou povinnost vypovídat pravdivě a jeho hlavní snahou by mělo být vypovídat tak, aby nebyla prokázána jeho účast na trestném činu. Průběh samotného výslechu je možné rozdělit do tří stádií. První stádium je úvod, druhým je stadium souvislé výpovědi obviněného (monolog) a stadium kladení otázek ze strany vyslychajícího (dialog).²⁸

Úvod výslechu je popsán v kapitole výše, můžeme tam tedy zahrnout čistě formální náležitosti výslechu, jakým je zjišťování totožnosti obviněného, poučení, a také sdělení obvinění, tedy přesné vymezení skutečností, které se obviněnému kladou z vinu. Po této úvodní fázi přichází

²⁶ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení...*, s. 218.

²⁷ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba...*, s. 166.

²⁸ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení...*, s. 224.

na řadu monolog. Obviněný je vyslychajícím vyzván, aby uvedl plynule, vlastními slovy, bez přerušování a podrobně veškeré informace k vyšetřované události, kterými disponuje, resp. aby uvedl vše, co sám považuje ve věci za podstatné.²⁹ Neměl by být ze strany vyslychajícího přerušován, a pokud se tak stane, mělo by to být např. tehdy, když se obviněný začne svou výpovědí odchylovat od předmětu výslechu. V praxi je běžné, že je ze strany vyslychajícího i v této monologické části vyslychajícím skákáno do řeči, kdy se doptává obviněného na detailnější informace. Monolog obviněného musí být zaprotokolován. V praxi dochází k tomu, že vyslychající obviněného pouze vyslechnou, a až později zaprotokolují pouze to, co jim připadá důležité.³⁰ Takovýto postup je ovšem v rozporu se zákonem, kde je stanoveno, „že výpověď obviněného se do protokolu zapíše zpravidla podle diktátu vyslychajícího, v přímé řeči a pokud možno doslova.“³¹

Teprve poté, co by nastala situace, že při monologu obviněný neposkytl vyslychajícímu výpověď, která z jeho pohledu není postačující, a že je nutné výpověď upřesnit, či doplnit, přechází se k tzv. dialogické části. Cílem dialogu je kromě doplnění podstatných informací, také odstranit rozpory ve výpovědi samé, popř. odstranit rozpory mezi výpovědí a ostatními důkazy.³²

Způsob kladení otázek vyslychajícím orgánem je upraven v ust. § 92 odst. 3 TR, kdy je stanoven požadavek na to, aby byly otázky kladeny jasně a srozumitelně. Domnívám se, že při výkladu tohoto zákonného požadavku je na každém vyslychajícím, aby přiměřeně odhadl osobu vyslychaného, např. aby sám určil, zdali je vhodnější klást vyslychanému otevřené, či uzavřené otázky. Vyslychající se také musí vystríhat tzv. kapciózních a sugestivních otázek, jelikož pokládání takových otázek je zákonem zakázané.

Celý výslech musí získat písemnou podobu, tedy být zaprotokolován. Finální podobu protokolu limituje zákonný rámec, který je obsažen v ust. § 55 – 57 TR spolu se speciálním ustanovením § 95 TR, který se vztahuje přímo k protokolaci výslechu obviněného. Do protokolu se uvede kromě řádně zaznamenaného obsahu výpovědi obviněného i obsah poučení daného před výslechem obviněného.³³ Protokol je vyhotoven v českém jazyce, a to i v případě, že je výpověď tlumočena z cizího jazyka. Do protokolu se také zaznamenají i námitky vyslychaného, a také případné opravy. Podanou námitku musí vyslychající orgán projednat v přítomnosti přibrané

²⁹ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav, PRERAD, Vladimír, MUSIL, Jan. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1987, s. 27.

³⁰ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení...*, s. 225.

³¹ viz. § 95 odst. 1 TR.

³² NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika...*, s. 34.

³³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1427.

nezúčastněné osoby a rozhodnout o jejich důvodnosti.³⁴ Na závěr je protokol obligatorně předložen obviněnému k přečtení a podpisu. Poté má být podepsán policejním orgánem a ostatními osobami, které byly výslechu přítomny.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1431.

2 Procesní pochybení při výslechu

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, v českém právním řádu nalezneme poměrně podrobnou úpravu výslechu obviněného. I přes tuto skutečnost právní úprava stanovuje pouze rámec toho, *jak by měl výslech vypadat*. Praxe se však od teorie často liší. Ze strany OČTŘ bohužel dochází při konání výslechu obviněného, či při úkonech souvisejících, k procesním pochybením. Ať už k nim dochází nedbalostně, či vědomě, nemění to nic na faktu, že při jejich výskytu nemusí docházet pouze k porušení českého právního řádu, ale dokonce k zásahu nebo dokonce k porušení základních práv obviněného.

Zdali jsou procesní pochybení, uvedená v této práci, způsobilá porušit základní lidská práva deklarovaná Úmluvou, či Listinou základních práv a svobod, budu rozebírat pomocí měřítek, či testu, které Ústavní soud aplikuje při řízení o ústavní stížnosti (dále jen „test ústavnosti“). Tento test obsahuje všechny proměnné, které je pro účel zkoumání zásahu či porušení základních práv obviněného, třeba zvažovat.

Pro posouzení, zdali bylo porušením zákona natolik intenzivní, že je schopné zasáhnout, či dokonce porušit základní práva, jsou v rámci testu ústavnosti Ústavním soudem zkoumány 3 hlediska. Nejprve to, zdali šlo o zásah orgánu veřejné moci, poté zdali šlo o zásah do sféry chráněné základním právem a nakonec, zdali došlo k porušení práva. Testem ústavnosti je možné zjistit také zásah do základních práv garantovaných Úmluvou. Dovození tak, jelikož vedle samotného ústavního pořádku může Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti poskytovat ochranu také základním lidským právům a svobodám zakotveným v ratifikovaných a vyhlášených mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách, pod které je Úmluva zařazena.³⁵

2. 1. Procesní pochybení a jejich zásah do základních práv

Na úvod této podkapitoly je třeba podotknout, že v teoretické rovině nenalezneme ucelený výčet procesních pochybení ze strany OČTŘ při provádění výslechu obviněného, či zadrženého podezřelého. Nezpochybňuji, že by bylo možné nalézt i jiné vadné postupy. Tato pochybení ze strany OČTŘ jsem pro svou práci zvolila, jelikož si myslím, že v praxi jsou výskytem časté, nebo že jsou velmi intenzivního charakteru, ale nejsou předmětem časté diskuse. Proto je třeba na ně pohlédnout bližší optikou.

³⁵ BENÁK, Jaroslav a kol. *Podáváme ústavní stížnost*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 39.

Předtím, než budou nastíněny jednotlivé typy procesních pochybení, je třeba si tento pojem vymežit. Pod procesní pochybení, konkrétně závady ze strany policejního orgánu (jako orgánu vyslychajícího), můžeme podřadit jakékoliv závady ze strany policejního orgánu, s výjimkou průtahů ve vyšetřování. Jsou to tedy jakékoliv postupy, které nejsou v souladu se zákonem nebo jsou jinak nesprávné.³⁶

2.1.1. Procesní pochybení před začátkem výslechu

Výslech představuje z hlediska všech úkonů, které jsou vedeny během trestního řízení, pouze velmi krátký časový úsek. Nebudu se omezovat na pouhý začátek a konec výslechu, protože na výpověď obviněného a na celkovou zákonnost provedení výslechu může mít vliv celá řada skutečností, které výslechu předchází. Osobně bych tam zařadila postup zadržení podezřelého a jeho umístění na cele předběžného zadržení.

Pokud dochází k zadržení osoby podezřelé, děje se tomu tak při páchání trestného činu, či bezprostředně po něm. I když v několika případech může osobu podezřelou zadržet i státní zástupce, v praxi podezřelého nejčastěji zadržuje policejní orgán. Zadržujícího policistu opravňuje zákon užít pouta vůči zadrženému v případě, že je důvodná obava, že „*může být ohrožena bezpečnost osob, majetku nebo ochrana veřejného pořádku anebo že se osoba pokusí o útěk.*“³⁷ Faktem ale je, že je k tomuto kroku ze strany policie přistupováno ne zřídka, a to preventivně, i když zadržený neklade odpor a doposud na něj nebyla uvalena vazba. Pokud je žádáno vysvětlení učiněného kroku přímo po zadržujícím policistovi, často odkazuje na nadřízený velitele a případných problémů, které by měl, pokud by k poutání nepřistoupil.³⁸

Je toto chování policistů akceptovatelné? Preventivní užití pout je opodstatněné pouze v případech, kdy je důvodná obava z možnosti ohrožení hodnot (zejména života a zdraví, majetku). Důvodná obava u policisty může plynout například ze zadržené osoby (pachatel s historií útěků, intoxikovaná osoba), či z jejího jednání (zadržený se chová agresivně).³⁹

K nadužívání pout však dochází nejen při zadržení osoby podezřelé. Policisté bohužel poutají podezřelého k pevným předmětům na značně dlouhou dobu, např. za účelem provedení osobní prohlídky. K tomuto zjištění mj. došel při svých kontrolách v České republice i Evropský

³⁶ VANTUCH: *Trestní řízení...*, s. 242.

³⁷ § 54 zákona č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ Česká justice. Protizákonné nasazování pout u zadržených? Běžná praxe, míní obhájci. [online]. ceska-justice.cz, 10. července 2017 [cit. 22. února 2019]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2017/07/protizakonne-nasazovani-pout-u-zadrzenych-bezna-praxe-mini-obhajci/>>.

³⁹ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 220-221.

výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení a trestání, z roku 2014, a označil to za závažný problém.⁴⁰

K problematice nadužívání pout a donucovacích prostředků v souvislosti se zásahem do čl. 3 Úmluvy, se vyjádřil i ESLP. Vyvodil, že „*nasazení pout obvykle není z hlediska článku 3 Úmluvy problematické, pokud bylo toto opatření uloženo v souvislosti se zákonným zatčením nebo zadržením a není prováděno užitím fyzické síly nebo vystavením dané osoby veřejnosti způsobem, který nelze za daných okolností důvodně považovat za nezbytný a přiměřený. V tomto ohledu je například důležité, zda existuje důvod domnívat se, že se daná osoba bude zatčení bránit nebo bude chtít uprchnout, způsobit zranění či škodu nebo zničit důkazy.*“

⁴¹

V citovaném rozhodnutí musím souhlasit v bodě, kdy i v praxi bude muset policejní orgán posuzovat každého pachatele zvlášť. Mělo by se předcházet praktikám, kdy policisté raději preventivně spoutají podezřelého, aby si ulehčili práci, i když reálně zadržený neklade odpor a dobrovolně se podrobí k absolvování osobní prohlídky. Na druhou stranu je pochopitelné, že i zkušený policista nemusí být schopen odhadnout budoucí chování pachatele a striktní formalismus by zde mohl být ke škodě při dalším problémovém chování zadrženého. Použití síly, resp. užití pout u zadrženého by mělo být ultima ratiem, jinak by se dalo uvažovat o porušování čl. 3 Úmluvy. ESLP se ve svém rozhodnutí k užití fyzické síly vyjádřil tak, že „*jakékoli použití fyzické síly, která nebyla striktně nezbytná z důvodu vlastního chování [oběti], snižuje lidskou důstojnost a je v zásadě porušením práva zakotveného v čl. 3 Úmluvy.*“⁴²

Užití pout ze strany OČTŘ při zadržení podezřelého či při provádění osobní prohlídky zadrženého může představovat hrozbu zásahu do základních práv zadrženého. Při podrobení testu ústavnosti, je nepochybné, že ve všech posuzovaných případech v této práci bude beze zbytku naplněn první bod, tedy, že se jedná o zásah orgánu veřejné moci. Zadržení podezřelého, provádění osobní prohlídky, či osoby vykonávající dozor na osobami umístěnými v celých předběžného zadržení, tedy policisté, představují orgány veřejné moci.

Druhým bodem testu, který je třeba zkoumat, představuje zvažování zásahu do sféry chráněné základním právem. Dle mého názoru by se v obou případech s užitím pout mohlo jednat

⁴⁰ MOKRÁ, Veronika, HELFEROVÁ, Veronika, GROCHOVÁ, Martina. Jak ČR zachází s osobami omezenými na svobodě? *Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci*, 2015. roč. 7, č. 6, s. 5-6.

⁴¹ rozsudek ze dne 16. 12. 1997, *Raninen proti Finsku*, stížnost č. 20972/82. Srov. v rozsudku, ze dne 24. 5. 2007, *Gorodnitchev proti Rusku*, č. 52058/99, § 102 ESLP zakotvil, že při přezkumu soud přikládá velký význam okolnostem každého případu a při potřebnosti užití pout vždy zvažovat konkrétní případ.

⁴² rozsudek ze dne 4. 12. 1995, *Ribitsch proti Rakousku*, stížnost č. 18896/91.

o ponižující zacházení, které je součástí práva dle čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 LZPS. Nadužívání pout, které může být ve svém důsledku až šikanózní povahy, nedosahuje takové intenzity, aby se o něm dalo hovořit, jako o nelidském zacházení, či dokonce mučení. Nasazení pout, pokud zadržený neklade odpor, je způsobilé ho ponížit, a k tomu postačí měřítko, že byl ponížěn subjektivně – tedy že bude ponížěn ve svých očích, i když to ostatní nevnímají, a rovněž tomu neodporuje, pokud k ponížení nedošlo na veřejnosti.⁴³ Je však třeba vzít v potaz, zda se nejedná o ospravedlnitelné jednání, tedy že jednání, které má znaky ponižujícího zacházení nemusí být v rozporu s čl. 3 Úmluvy, pokud sleduje legitimní důvod.⁴⁴ V tomto bodě chci konstatovat již výše uvedené. Pokud užití pout nebude předcházet vlastní problémové chování zadrženého, pro které by bylo zcela legitimní pouta užit, není toto jednání ospravedlnitelné.

Třetím krokem testu ústavnosti je konstatování porušení základních práv. Tvrzení porušení základních práv bude mít ve většině případů individuální povahu. Pokud zadržený, u kterého byly policejním orgánem užity pouta bez legitimního důvodu, nevnímá toto jednání jako ponižující, tedy nemá to na jeho psychiku a následnou výpověď negativní dopad, o porušení dle čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 LZPS se jednat nebude. Na druhou stranu i přes absenci vnímání jednání jako ponižujícího zadrženým, je třeba bdít nad objektivní stránkou, tedy veřejným zájmem. Tím je myšlena přípustnost takového jednání policisty ve vztahu k zadrženému v právním státě.⁴⁵ Vytyčeným jednáním, pokud nejsou dány negativní podmínky, jakým je např. legitimní důvod k užití pout, dochází k porušení práva na zákaz ponižujícího zacházení.

Po zadržení je podezřelý dopraven do místa výslechu. Pokud využije svého práva a zvolí si obhájce, může do příjezdu advokáta na služebnu, kde je výslech konán, uplynout několik hodin. V takovém případě je zadržený umístěn do cely předběžného zadržení. Co se děje poté, jaké chování je k zadrženému voleno a zda na něj není vyvíjen tlak fyzický, či psychický, může být jen spekulováno. Faktem zůstává, že čas od času média informují s výpovědí zadrženého, který popisuje, jak s ním v cele předběžného zadržení bylo zacházeno. Tato svědectví osob, která jsou často minimálně znepokojující, s sebou nesou otázku, zdali se tak děje úplně běžně ve většině případů.

I když tyto informace mohou být brány s nedůvěrou, či rezervou, již nemůžeme popřít informace, se kterými přišla veřejná ochránkyně práv, Anna Šabatová, ve své zprávě z roku 2017.

⁴³ rozsudek ze dne 25. 4. 1978, *Tyrer proti Spojenému království*, stížnost č. 5856/72.

⁴⁴ KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 408.

⁴⁵ Srov. s rozsudkem ze dne 23. 11. 2003, *Hénaf proti Francii*, stížnost č. 65436/01, § 56... Omezení zadrženého z důvodu zajištění bezpečnosti nemohou být ukládána jen proto, že státní legislativa použití určitého omezujícího prostředku obecně dovoluje. Bezpečnostní omezení mají být proporcionální riziku v konkrétní situaci.

V ní zhodnotila podniknuté návštěvy do celkem 47 policejních cel v roce 2015-2016. Ombudsmanka sice nekonstatovala úmyslné špatné zacházení se zadržovanými, přesto upozornila na řadu pochybení představující porušení práv, či nepřiměřený zásah do práv osob umístěných v policejních celách. Namátkou kritizovala nedostatečné poučení umístěného v cele o svých právech a povinnostech, nedůstojné, až ponižující provádění osobních prohlídek zadržovaných, či nevybavenost cel spočívající v lůžkách bez matrace.⁴⁶ Šabatová se k výsledku šetření souhrnně vyjádřila takto: „*Ve vyspělých zemích je nepřijatelné, aby tak výrazné omezení svobody, jakým je umístění do policejní cely, bylo prováděno nedůstojným zacházením nebo nepřiměřenými zásahy do soukromí. Podmínky v celách v ČR rozhodně nejsou bez chyb. Jestliže se například každá umístěná osoba musí svlékat donaha a dělat dřepy nebo základní hygienické potřeby dostane jen na výslovnou žádost, je třeba mluvit o ponižujícím jednání.*“⁴⁷

Vyjádření ombudsmanky je v souladu s již dřívější judikaturou ESLP, ve které soud řekl, že „*opatření zbavující osobu svobody s sebou mohou často nést nevyhnutelný prvek utrpení nebo ponižení. Stát má nicméně povinnost zajistit, aby byla osoba zajištěna za podmínek, které jsou v souladu s úctou k lidské důstojnosti, aby způsob a postup výkonu těchto opatření nevystavoval tuto osobu úzkosti či strádání takové intenzity, jež by převyšovala nevyhnutelnou úroveň utrpení se zadržením neoddělitelně spojenou, a aby s ohledem na praktické požadavky odnětí svobody bylo odpovídajícím způsobem zabezpečeno její zdraví a dobré životní podmínky.*“⁴⁸

Oproti prvnímu případu zásahu do základních práv osoby zadržené je toto procesní pochybení daleko závažnější. I v tomto případě je třeba konstatovat, že bude rozebírán zásah do práva dle čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 ZLPS, tedy do zákazu nebýt mučen a podrobován nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestu. Zdali však jednáním policistů bude k tomuto následku docházet, bude vždy posuzováno v konkrétním případě.

Pokud bychom vycházeli pouze ze zprávy ombudsmanky, či z praxe známých a rozšířených praktik, kdy jsou zadržení nadměrně poutání k pevným předmětům, či spánkově deprivováni před výslechem, lze takové jednání kvalifikovat jako ponižující zacházení, popř. ve výjimečných případech i jako nelidské zacházení. Stejně jako u předchozího případu je však třeba vymezit, zda se nejedná o ospravedlnitelné jednání policistů. Pokud by chování zadržovaných spočívalo v agresi, či by například osoba byla intoxikována, či pod vlivem jiných návykových látek, je pochopitelné a zcela legitimní, když je přistoupeno ke krokům, které dočasně neumožní jejich

⁴⁶ Veřejný ochránce práv. Zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv. [online]. ochrance.cz, 24. 2. 2019 [cit. 24. února 2019]. Dostupné na < https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/22-2017-NZ_Souhrnna_zprava_Policejni_cely_2017_CZ.pdf>.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ rozsudek ze dne 24. 7. 2001, *Vlašinas proti Litvě*, stížnost č. 44558/98. § 101-02.

pohyblivost, z důvodu bezpečnosti jejich i policistů. Tímto si odpovídáme i na poslední krok testu. Pokud zásah není ospravedlnitelný, jedná se o porušení práva dle čl. 3 Úmluvy ve spojení s čl. 7 LZPS.⁴⁹

Myslím si, že k tomuto by standardy měly být drženy vysoko, zadržený je totiž oproti policii osobou ve slabším postavení, která je omezena na svobodě a je sama, tedy nemá u sebe obhájce. Pokud k násilí na zadrženém dojde, lze v praxi zaznamenat, že se vůči tomuto zadržený nechce bránit, např. z důvodu strachu ze vzetí do vazby.⁵⁰ Ústavní soud ve svých úvahách rovněž uvádí, že omezení osobní svobody v podobě zadržení, zatčení, uvalení vazby či jiné formy detence nebo uvěznění staví osobu do pozice určité bezbrannosti. Tím je více náchylná stát se obětí špatného zacházení.⁵¹ Vzhledem k tomu, že k těmto pochybením dochází tzv. za zavřenými dveřmi, je nadále neudržitelné, aby nebyly v právním řádem zavedeny kontrolní mechanismy, kterými by se toto pochybení zcela minimalizovalo.

Bezprostřední význam na formování výpovědi zadrženého bude především mít psychický nátlak ze strany vyslychajícího. Ten může přímo ovlivnit podobu výpovědi. Pokud si podezřelý zvolí obhájce, je třeba na něj do jeho příjezdu vyčkat, což, jak již bylo řečeno, zpravidla trvá i několik hodin. Jak je však v praxi zabezpečená absence psychického nátlaku na zadrženého za strany policistů před výslechem v nepřítomnosti zvoleného obhájce?

Aktuálně nijak, tohoto nemůže být uspokojivě pohlížáno. Tento prvek zmiňuji, jelikož v praxi dochází, že když obhájce přijede k zadrženému, za účelem konání výslechu, tak zadržený byl již "zpracovaný" a ze strany obhajoby už těžko bylo jak zadrženému pomoci. Konkrétně pak popisovaný stav "zpracovávní" vypadal tak, že po příjezdu obhájce zadržený trval na tom, že se dozná. Podobný důsledek je např. takový, že již obviněný trvá na tom, že bude vypovídat dle usnesení o zahájení trestního stíhání.⁵² Také se stává, že si policisté při na oko vedené konverzaci se zadrženým, informace dostanou, a to naprosto nenásilnou formou. Později vedený výslech poté již představuje pouhý formální úkon, jelikož díky získaným informacím policisté vědí, na co se zadrženého mají při výslechu zeptat. S tímto již obhájce nemůže nic udělat, jelikož kromě tvrzení zadrženého, tohoto není jak prokázat.

⁴⁹rozsudek ze dne 8. 10. 2014, *Bouyid proti Belgii*, stížnost č. 23380/09...*použití jakékoliv fyzické síly, které nebylo s ohledem na chování zadržené osoby nezbytně nutné, zasahuje do lidské důstojnosti a v zásadě představuje zásah do práva podle čl. 3 Úmluvy.*

⁵⁰ z rozhovoru s JUDr. Ondřejem Moravcem, Ph.D.

⁵¹ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 258.

⁵² z rozhovoru s Mgr. Veronikou Kaiserovou.

I kdyby v tomto případě zazněla argumentace, že zadržený neměl s policisty vůbec komunikovat, musím odporovat. Situace zadrženého je po psychické stránce velmi náročná, a jelikož zvolený obhájce přítomen není, nemá se zadržený s kým poradit. Není s podivem, že zadržený pod psychickým tlakem a z obavy o své případné obvinění, policistům nezřídka sdělí více, než by měl. Pokud se však tohoto děje, popírá to smysl, účel a především zákonnost později vedeného výslechu.

Prokázat toto procesní pochybení bude opět v praxi velmi náročné, jelikož už se vždy proti sobě půjde tvrzení vyslychaného proti tvrzení vyslychajícího. Dosahuje však toto procesní pochybení rozměru, který porušuje základní práva obviněného, či zadrženého?

Aplikováním testu ústavnosti je třeba v prvním kroku konstatovat zásah ze strany orgánu veřejné moci. Pokud budou z obviněného či zadrženého vymámeny potřebné informace ještě před začátkem výslechu, zasaženým právem zde bude právo na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy a čl. 37 odst. 1 LZPS. Mohlo by zde být namítáno, že nemůže být zasaženo právo na spravedlivý proces, jelikož v případě výslechu zadrženého ještě nebude zahájeno trestní řízení. ESLP se však vyjádřil k počátku působnosti práva na spravedlivý proces ještě před formálním zahájením trestního stíhání. V rozsudku *Gerdzhikov* proti Bulharsku ESLP uvedl, že považuje za počátek řízení o oprávněnosti trestního obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy např. den, kdy byl stěžovatel poprvé vyslychán policií, kvůli podezření, že se dopustil trestného činu, ačkoliv trestní stíhání bylo formálně zahájeno až později.⁵³

At' už se bude jednat o uvedení mylných informací obviněnému, které ho donutí vypovídat, či získávání informací při na oku vedeném hovoru, je třeba konstatovat porušení práva neobviňovat sám sebe, které je součástí práva na spravedlivý proces. To se především dle judikatury ESLP týká respektování vůle obviněného mlčet.⁵⁴ ESLP se vyjádřil i přímo k institutu překonání mlčení obviněného lží. Ve věci *Allan* proti Spojenému království⁵⁵ byl k obviněnému do cely nasazen informátor, poté co před policejními orgány odmítl vypovídat. Cílem informátora bylo cíleně vést rozhovor tak, aby obviněný sám poskytl důkazy o své vině. ESLP se ke svobodě mlčet vyjádřila takto: „*taková svoboda volby je účinně podkopána v případě, že obviněný se rozhodne nevypovídat během výslechu a státní orgány užijí lži, aby vylákaly z obviněného přiznání nebo jinou výpověď usvědčující povahy, kterou nebyly*

⁵³ rozsudek ze dne 4. 2. 2010, *Gerdzhikov* proti Bulharsku, stížnost č. 41008/04, § 23.

⁵⁴ KMEC, Jiří. *Evropská úmluva...*, s. 765.

⁵⁵ rozsudek ze dne 5. 11. 2002, *Allan* proti Spojenému království, stížnost č. 48539/99.

schopny získat během výslechu, a takto získaná přiznání nebo výpovědi jsou následně použity jako důkazy v řízení před soudem.“⁵⁶

Vidím mezi jednáním orgánů popsané v této věci a jednáním OČTŘ popsané výše, zřejmou analogii. Domnívám se, že je třeba brát dopad tohoto procesního pochybení ještě zásadněji, jelikož zde nevyužívají obvinění svého práva mlčet v pravém slova smyslu, ale pouze čekají na možnost se případně vyjádřit v samotném výslechu, ale až za přítomnosti svého obhájce. Uzavírám třetím bodem testu ústavnosti tak, že je tímto procesním pochybením porušeno právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy a čl. 37 odst. 1 LZPS.

2.1.2. Násilí na vyslýchaném

Ačkoliv problematika násilí užitého při výslechu byla mnoha autory i judikaturou soudů hojně popsána, z praktického hlediska to neznámá, že užití násilí, či pohružky násilí při výslechu je zcela vymýceno, a to nejen v České republice.⁵⁷ To se děje i přes fakt, že je Česká republika signatářem Opčního protokolu k Úmluvě OSN proti mučení, který od států po podpisu vyžadoval zřízení kontrolních mechanismů.

Užití násilí při výslechu lze bez pochyby zařadit pod zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení, který je zakotven v čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 LZPS. Pojmy mučení, nelidské a ponižující zacházení však nejsou totožné.

Mučení představuje ze všech pojmů nejzávažnější formu jednání a subsumuje pod sebe automaticky i nelidské a ponižující zacházení. Definici těchto pojmů mučení nalezneme v judikatuře ESLP, jelikož v Úmluvě definován není. Jediný mezinárodním dokument, který obsahuje definici mučení, je Úmluva proti mučení.⁵⁸ Aby šlo o mučení, musí být naplněno několik bodů.

Musí jít o jednání, kterým je působena bolest či duševní utrpení, přičemž toto jednání je působeno účelně a úmyslně a ze strany státních orgánů. V rozhodnutí Irsko proti Velké Británii ESLP vymezil hranici mezi mučením a dalším špatným zacházením, kde rozlišujícím kritériem stanovil „*zvláštní stigma záměrného nelidského zacházení, způsobující velmi závažné a kruté utrpení.*“⁵⁹

⁵⁶ Tamtéž, bod. 50.

⁵⁷ FIALA, Ján. Jsou obyvatelé České republiky chráněni před mučením a špatným zacházením? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 12, s. 337.

⁵⁸ Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání přijata Valným shromážděním OSN 10. 12. 1984 v New Yorku, platnost 26. 6. 1987.

⁵⁹ rozsudek ze dne 18. 1. 1987, *Irsko proti Velké Británii*, stížnost č. 5310/71, § 167.

Nelidské zacházení bylo vymezeno Evropskou komisí tak „že se jedná o alespoň takové zacházení, kterým je úmyslně působena bolest, psychická či fyzická, která je v konkrétní situaci neospravedlnitelná.“

⁶⁰ Rozlišujícím kritériem je tedy především nižší intenzita, tedy o nelidské zacházení se jedná, pokud určité zacházení dosáhne minimálního stupně závažnosti.⁶¹ Konečně kritériem pro ponižující zacházení bylo posouzeno „takové zacházení, pokud u obětí vyvolává pocity strachu, úzkosti a podrážděnosti a je způsobilé je ponižít, zneuctít a případně prolomit jejich fyzický či psychický odpor.“⁶² Ve věci Raninen proti Finsku ESLP doplnil, že „takové jednání však svojí závažností musí dosahovat určitého „minimálního stupně závažnosti.“⁶³

V českém právním prostředí bychom tyto praktiky na obviněném či zadrženém mohli nazvat nezákonným donucením. To může představovat buď fyzické užití donucení či pouhou hrozbu donucení ve formě psychického nátlaku.

Typickým případem užití mučení proti vyslychanému je například úmysl policistů vynutit na vyslychaném doznání.⁶⁴ Psychický nátlak rovněž není dovolen, a to ani za předpokladu, že by mohlo být použito k záchraně jiných lidských životů, či v době války.⁶⁵ Psychický nátlak má podobu hrozby fyzického násilí, které bude bezprostředně následovat, pokud vyslychaný např. nebude mluvit. Asi úplně nejznámější případ, kdy byl vysloven absolutní zákaz mučení, je případ Gäfgen proti Německu.⁶⁶ Zde byla užitá pohružka bezprostředního násilí a později i násilí proti vyslychanému, který tvrdil, že uvěznil malého chlapce a nechtěl policistům sdělit, kde je chlapec schován. Chlapec v tu dobu již na živu nebyl, nicméně to policisté nevěděli. Vzhledem k tomu, že měli odůvodněné obavy o to, aby chlapec sám a bez jídla, mohl přežít a Gäfgen odmítal policistům sdělit, kde se chlapec nachází, byl vydán rozkaz, aby bylo Gäfgenovi hrozeno doslova způsobením nesnesitelné bolesti, která by nezanechala žádné fyzické stopy.

Je třeba se vymežit vůči tomu, že by policie nemohla vůči vyslychanému použít fyzickou sílu za žádné okolnosti. Policisté vedou výslechy s osobami intoxikovanými, pod vlivem alkoholu či nastanou jiné okolnosti, kterou jsou způsobilé u vyslychaného probudit agresí. Následné užití

⁶⁰ Council of Europe. *Yearbook of the European Convention on Human Rights* [online]. 1971, vol. 12, s. 186 (1969). s. 186. [cit. 19. 2. 2019].

⁶¹ Nejedlý: *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*, str. 40.

⁶² rozsudek *Irsko proti...* § 167.

⁶³ rozsudek ze dne 16. 12. 1997, *Raninen* ... § 55.

⁶⁴ rozsudek ze dne 28. 7. 1999, *Selmouni proti Francii*, stížnost č. 25803/94.

⁶⁵ GREER, Steven. Should Police Threats to Torture Suspects Always be Severely Punished? Reflections on the Gäfgen Case. *Human Rights Law Review* [online]. 2011, vol. 11 (1), s. 68. [cit. 20. 2. 2019].

⁶⁶ rozsudek ze dne 1. 6. 2010, *Gäfgen proti Německu*, stížnost č. 22978/05.

fyzické síly je pak pouze reakcí na chování vyslychaného, a je aprobované. To ostatně deklaroval i ESLP, který se vyjádřil následovně: „*Jakékoliv použití fyzické síly, která nebyla striktně vynucena vlastním chováním zadržené osoby, snižuje lidskou důstojnost a je v zásadě porušením práva zakotveného v čl. 3 Úmluvy.*“⁶⁷

Zákaz mučení je jako jedno z mála základních lidských práv absolutní. Z tohoto hlediska mi přijde neefektivní podrobovat pochybení ve formě násilí na vyslychaném testem ústavnosti omezení základních práv. V konkrétních případech se bude vždy posuzovat především intenzita zásahu, tedy zdali dané jednání je způsobilé naplnit pojem mučení či jiné špatné zacházení, které pod sebe subsumuje nelidské i ponižující zacházení. Absenci jakékoliv výjimky potvrdil ESLP ve věci Labita proti Itálii, kdy bylo konstatováno, že povaha trestného činu, z něhož je stěžovatel obviněn, je pro posouzení z hlediska čl. 3 Úmluvy bez relevance, tedy že mučení nelze omluvit povahou trestného činu.⁶⁸

Pokud by se zde opět měla zvažovat ospravedlnitelnost jednání, tedy jednání, které má znaky špatného zacházení, ale nemusí být v rozporu s čl. 3 Úmluvy, pokud sleduje legitimní důvod, bude jím dle mého např. fyzické násilí, které slouží jako sebeobrana, či je reakcí na předcházející jednání vyslychaného. Aby se jednalo o nelidské či ponižující zacházení, je vždy třeba zjišťovat, zda jednání OČTŘ překročilo nezbytnou míru utrpení a ponižení spojenou s danou formou legitimního zacházení či trestu,⁶⁹ tedy že se jednalo o nepřiměřený exces ze strany OČTŘ.

Dodržovat zákaz mučení a špatného zacházení shledává ESLP natolik závažným, že se ve své judikatuře vyjádřil, že zákaz dle čl. 3 Úmluvy představuje „*jednu ze základních hodnot demokratické společnosti vymezující hranice mezi lidským a nelidským, mezi civilizací a barbarstvím.*“⁷⁰

Závěrem bych chtěla dodat, že pro OČTŘ jistě často není jednoduché komunikovat se zadržnými a obviněnými. Přesto je třeba mít neustále na paměti, že je třeba zachovat si vysokou míru profesionality a dodržovat zákonné povinnosti. Není přípustné, aby k tomuto jednání v právním státě 21. století docházelo. Dovolím si proto citovat autora Fryštáka, který sám působil jako policista a s jehož výrokem se naprosto ztotožňuji. „*I když rovnováha mezi zájmem na odhalování trestných činů a jejich pachatelů a právem na nedotknutelnost fyzické integrity osoby a jejího soukromí bude mnohdy*

⁶⁷ rozsudek ze dne 14. 12. 1995, *Ribitsch proti Rakousku*, stížnost č. 18896/91.

⁶⁸ rozsudek ze dne 6. 4. 2000, *Labita proti Itálii*, stížnost č. 26772/95, § 16.

⁶⁹ Tamtéž, § 120.

⁷⁰ BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. 7. vyd. Praha: Nakladatelství IFEC, 2003. s. 15.

velmi křehká, nikdy bychom neměli podlehnout tendencím k odstranění „překážek“, které brání usvědčení pachatele trestného činu, byť tlak veřejného mínění bude velmi silný.“⁷¹

2.1.3. Právo hovořit s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby

V čl. 6 odst. 3 písm. b) Úmluvy je stanoveno: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má toto minimální právo mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby.“ V českém právním řádu toto právo nabývá konkrétní rovinu ve výčtu práv obviněného v trestním řádu. Konkrétně deklaruje obviněnému právo mluvit s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby, pokud je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody.⁷² Toto právo však bude ve zkráceném přípravném řízení náležet i podezřelému, dle § 179b odst. 2 TR. Domnívám se, že zde by se tohoto přímo aplikovalo před prvním výsledkem podezřelého po příjezdu obhájce. Po právní stránce je právo deklarováno. Jak je tomu ale v praxi, resp. za jakých podmínek a kde probíhá porada obhájcem s obviněným či podezřelým?

Při rozhovorech s advokátkou a advokátním koncipientem⁷³ mi byly předestřeny dva případy, které dle mého představují procesní pochybení, které zatěžují následný výslech. Obviněnému či podezřelému bylo před výsledkem umožněno policejním orgánem poradit se se svým obhájcem, ale místo bylo, které bylo k tomuto poskytnuto, bylo nevhodné.

První konkrétní příklad představuje absolutně nevhodné místo, kde bylo obhájci s budoucí osobou vyslychaného, umožněno provést poradu. Tím místem byla chodba policejní stanice, kde policejní orgán nechal o samotě radit zadrženého se svým obhájcem před výsledkem. Do chodby byly navíc otevřené dveře, které vedly do kanceláří policistů, kteří tam byli fyzicky přítomni. Do jaké míry je v takovém případě dodrženo právo mluvit s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby? A jak důstojné je takové zacházení ze strany policejního orgánu pro obviněného či podezřelého?

Druhým případem, který se v praxi vyskytuje, je nedostatečně odhlučená místnost vymezená pro poradu obhájce s vyslychaným. Vyslychanému sice je umožněna porada v samostatné oddělené místnosti, avšak je to místnost se špatným zvukovým těsněním, kde se policejní kanceláře nachází hned vedle této místnosti. Policisté tedy minimálně mají možnost slyšet informace, které vyslychaný s obhájcem probere. I kdyby se tak nedělo, dle mého zde panuje minimálně důvodná pochybnost, proč není policisty vytvořeno vhodnější prostředí. Taková

⁷¹ FRYŠTÁK Marek, JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování v aplikační praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2014, roč. 22, č. 1, s. 46-55.

⁷² § 33 odst. 1 TR.

⁷³ z rozhovorů s Mgr. Veronikou Kaiserovou a Mgr. Michalem Špačkem.

samostatná místnost je tu pouze *pro forma* a reálně to tedy nepředstavuje umožnění naplnit pro budoucího vyslychaného jeho právo.

Oba tyto zmíněné případy jsou způsobilé promítnout se do výsledné podoby výsledku a tím je míněno, že jinak bude probíhat výslech ze strany vyslychajícího i vyslychaného. Pokud se má obviněný radit s obhájcem na taktice výslechu v podmínkách, kde si není jist, zda každé jeho slovo neslyší policisté, kteří ho budou vyslychat, jak rozsáhlá a kvalitní tato porada může být oproti situaci, kdy by se tak nedělo? Toto procesní pochybení se navíc promítne do způsobu vedení výslechu policistou. Pokud slyšel alespoň něco z porady obhájce a vyslychaného, dá se předpokládat, že profesionalita bude na takové úrovni, aby pokládání otázek nesklouzlo k tomu, že již ví, na co se má vyslychaného přesně zeptat, aby došel k uspokojivé odpovědi?

Můžeme v tomto případě ještě stále hovořit o dodržení práva na spravedlivý proces? A mohou tato procesní pochybení zasáhnout do práva na obhajobu? Jak zde již zaznělo, právo na spravedlivý proces, pod které náleží právo na obhajobu, bude chránit i zadrženého.⁷⁴ Ust. § 33 odst. 1, věta 6 TŘ zní: „*Je-li ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, může s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. Právo zadrženého, či obviněného radit se bez přítomnosti 3. osob však náleží i těm osobám, které nejsou ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody.*“ Kdyby takto bylo postupováno, ve svém důsledku by to vneslo nerovnost mezi obviněné stíhané vazebně nebo ty, kteří jsou již ve výkonu trestu a mezi obviněné ostatní, tj. ty obviněné, kteří jsou dle ust. § 75 či § 76 TŘ zadrženi a obviněné, jejichž osobní svoboda není žádným způsobem omezena.⁷⁵

Ve stejném smyslu se vyjádřil i Ústavní soud, který dovedl nutnost výkladu čl. 33 odst. 1 věta 6 TŘ nikoliv omezujícím způsobem, a právo hovořit se svým obhájcem bez přítomnosti 3. osob je právem i zadrženého obviněného. Dále také dodal: „*Pokud by obhájce nemohl mluvit se svým klientem bez dozoru, či alespoň mimo dosah poslechu třetí osoby, pak by jeho odborná právní pomoc, předpokládající rovněž předávání důvěrných instrukcí, do značné míry pozbyl svého smyslu.*“⁷⁶ Z logiky věci vyplývá, že kdyby OČTŘ skutečně nechtěli slyšet obsah rozhovoru mezi obhájcem a obviněným, postarají se, aby nemohlo vůbec dojít k pochybnostem o jejich krocích.

Při zvažování zásahu do základních práv při aplikaci testu ústavnosti je opět třeba konstatovat naplnění prvního bodu, tedy zásah orgánu veřejné moci. Ve druhém bodě zvažujeme

⁷⁴ Viz. *Gerdzhikov proti Bulharsku*.

⁷⁵ TICHOVSKÝ, Ivo. Nad jedním rozhodnutím Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 1999. roč. 7, č. 9, s. 482.

⁷⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2002, sp. zn. I. ÚS 592/2000.

zásah do sféry chráněné základním právem. Procesní pochybení, které spočívá v nemožnosti porady vyslychaného se svým obhájcem o samotě před konáním výslechu, minimálně narušuje právo osoby se hájit. Domnívám se, že pro zadrženého či obviněného před výslechem je porada s obhájcem velmi důležitá, jelikož se ho může přeptat na informace, které mu při výslechu mohou pomoci či naopak pohoršit. Pokud by obviněnému nebo zadrženému nebyl ponechán dostatečný prostor na to, aby v klidu a o samotě s obhájcem probral taktiku výslechu, může to mít na výslednou výpověď špatný dopad. I když u podezřelého podání vysvětlení nemůže být důkazem před soudem, tak se stále stává součástí spisu, tedy i soudce si ho může přečíst, i když k němu poté nesmí přihlížet jako k důkazu. Pro obviněného znamená, že si ve výpovědi může velmi pohoršit své postavení před soudem při prováděném dokazování. Po zvážení výše uvedeného je třeba konstatovat, že se jedná o zásah do práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy a čl. 40 odst. 3 LZPS.

Posledního krokem testu, je zvažování porušení práva. K tomuto musím konstatovat, že se intenzitou nejedná pouze o omezení, ale o porušení práva na spravedlivý proces. Domnívám se tak, že k porušení práva postačuje fakt, že policisté mohli slyšet obsah porady mezi obhájcem a obviněným. Existence jen potencionální možnosti tohoto samotného, právo na spravedlivý proces silně oslabuje. Při porušení práva nebude hrát roli, jestli se tohoto dopustili OČTŘ úmyslně nebo pouze nedbalostně. Mám za to, že pro zachování práva na spravedlivý proces, nesmí existovat ani potencionální možnost porušení. Nebude tedy postačovat formalisticky zachované právo hovořit s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby, ale bude třeba tohoto vymáhat v celém svém důsledku. O porušení práv čl. 6 Úmluvy a čl. 40 odst. 3 LZPS se zde bude jednat.

Pro posílení uvedeného argumentu uvedu náleží Ústavního soudu, který se vyjadřuje k právu na obhajobu. Dle Ústavního soudu je „*právo na obhajobu jedním z nejdůležitějších základních práv osob, proti nimž se trestní řízení vede a směřuje k dosažení spravedlivého rozhodnutí, vydaného nejen v zájmu trestně stíhané osoby, ale nepochybně také v zájmu demokratického právního státu, založeného na úctě k právním a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy ČR). Stát proto musí zajistit takové podmínky, aby uvedené principy bylo možné realizovat cestou příslušných procesních záruk postavení obhájce i obviněného.*“⁷⁷ Ve světle uvedených závěrů je třeba trvat na tom, aby bylo uděláno vše pro zachování práva na obhajobu, tedy aby nemohlo být takovými procesními pochybeními vůbec narušeno.

⁷⁷ náleží.... I. ÚS 592/2000.

2.1.4. Absence poučení vyslychaného

Institut poučení obviněného před počátkem výslechu je zakotveno již v zásadě obsažené v § 2 odst. 13 TŘ, dle kterého „*musí být ten, proti němuž se trestní řízení vede, v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a také o tom, že si může zvolit obhájce.*“ Dále o povinnosti poučení obviněného OČTŘ pojednává i výčet práv obviněného z § 33 odst. 5 TŘ. Konečně pak konkrétně o povinnosti poučit obviněného před konáním výslechu pojednává § 91 odst. 1 TŘ, kde je stanoveno, že obviněný musí být poučen před počátkem výslechu nejen o svých právech, ale i o možnosti sjednat dohodu o vině a trestu a i o důsledcích sjednání takové dohody. Obviněného je potřeba poučit před konáním každého výslechu, kterému je během trestního řízení podroben, což vyslovil i Nejvyšší soud.⁷⁸

V praxi však ne vždy k poučení, resp. i vícečetným či plnohodnotným poučením dochází. Konkrétně se jedná o příklad, kdy byl obviněný, se kterým měl být veden výslech, recidivistou. Trestní stíhání proti jeho osobě vedlo konkrétní policejní oddělení již po několikáté. Obviněný policejním orgánem poučen před konáním výslechu nebyl s odkazem, s naprosto nesmyslným odůvodněním, že je proti němu vedeno trestní stíhání již po několikáté a že svá práva zná. Toto odůvodnění je samozřejmě naprosto nedostatečné a protizákonné i s ohledem na výše popsané povinnosti stanovené trestním řádem.

Také se stává, že poučení probíhá zkráceně, tedy v pár větách, případně je pouze dáno vyslychanému k přečtení.⁷⁹ Postupovat takto však není přípustné, jelikož OČTŘ mají povinnost poučit vyslychaného výslovně. Pokud je postupováno takto, nemůže být úkon považován za náležitý a úplný. Je však toto procesní pochybení natolik závažné, aby bylo způsobilé do základních práv obviněného?

Úmluva v čl. 6 odst. 3 stanoví, že „*každý, kdo je obviněn z trestného činu, má [...právo] být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu.*“ V rámci LZPS bude poučení obviněného dle § 90 odst. 1 TŘ náležet pod právo na obhajobu, deklarovanou čl. 40 odst. 3. Dovožuji to z účelu poučení obviněného o jeho právech. Tím je mj. i možnost plného uplatnění jeho obhajoby v průběhu celého trestního stíhání. Povinnost orgánů činných v trestním řízení poučit v každém období řízení obviněného o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby je základní zásadou trestního řízení dle § 2 odst. 13.⁸⁰

⁷⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 01. 2000, sp. zn. 7 Tz 222/99.

⁷⁹ z rozhovoru s Mgr. Lukášem Smutným.

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1410.

Pokud OČTŘ před výslechem obviněného nepoučil vůbec, či dostatečně, nemůže být jednoznačně konstatováno, zdali došlo k porušení práva na spravedlivý proces. Okolnosti zásahu do práva bude vždy třeba zkoumat individuálně. O porušení práva na spravedlivý proces by se jednoznačně jednalo pouze tehdy, pokud by OČTŘ obviněného před výslechem nepoučili, a to vůbec. Pokud by však bylo poučeno částečně, resp. ve zkrácené verzi, záleželo by, co vše z řad jeho práv nebylo obviněnému v poučení sděleno. Je nezbytné toto nehodnotit selektivně, ale v návaznosti, na zkoumání intenzity zásahu, která může znamenat zásah, či ultima ratio i porušení práva na obhajobu, které je součástí práva na spravedlivý proces.

2.1.5. Sugestivní a kapciózní otázky

Posledním institutem, který jsem vybrala k demonstraci procesních pochybení, jež se vyskytují při výslechu obviněného, je kladení sugestivních a kapciózních otázek vyslychajícím. V rámci výslechu může dojít ke kladení takových otázek v rámci dialogové části výslechu. Sugestivní otázkou rozumíme dotaz, kterým vyslychající podsouvá vyslychanému, jak na danou otázku má odpovědět. Kapciózní jsou otázky předstírající nepravdivou, klamavou skutečnost, nebo předpokládající skutečnost obviněným dosud nepotvrzenou, přičemž obviněného svádějí, aniž by to pozoroval, k odpovědi, kterou si přeje vyslychající.⁸¹

Pokládání sugestivních či kapciózních otázek je přímo zakázáno v § 92 odst. 3 TŘ. K jejich absolutnímu odmítnutí dospěl i Nejvyšší soud: „*Je proto v rozporu s ustanovením § 92 odst. 3, je-li obviněný při kladení otázek za účelem doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů přesvědčován, že jeho výpověď je nepravdivá, a je mu předstírán názor vyslychajícího na obsah výpovědi s cílem přizpůsobit výpověď obviněného tak, aby byla v souladu s výsledky místního obhledání a pitvy, které jsou známy vyslychajícímu.*“⁸² Procesní pochybení, které je s kladením těchto otázek vyslychanému spojeno, představuje skrytou hrozbu, jelikož sám obviněný či zadržený nemá sám moc šancí tohoto odhalit. K obraně před tímto je dle mého způsobilý obhájce, který disponuje zkušenostmi a spíše takové jednání odhalí. Jak však bylo řečeno v předešlé kapitole, obhájce nebude vždy u výslechu přítomen. Domnívám se proto, že spoléhat se na jeho přítomnost samo o sobě nebude dostatečnou zárukou, aby se takovému jednání předcházelo.

Jak bude pohlíženo na výpověď, kterou obviněný poskytl poté, co mu např. vyslychající předstřel skutečnost, která není pravdivá, pouze za účelem snažit se od vyslychaného zjistit

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 1410.

⁸² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 06. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68-II.

maximum? Z lidskoprávního hlediska se bude jednat o zásah do práva nevypovídat a neobviňovat sebe sama. Pokládáním sugestivních či kapciózních otázek vyslychající docílí nepřímým, avšak vědomým nátlakem na výpověď obviněného. Je velká pravděpodobnost, že obviněný nesdělí OČTŘ ty samé informace, pokud by mu nebyly položeny sugestivní či kapciózní otázky. Mezi pokládáním těchto otázek vyslychajícím a změnou výpovědi obviněného je třeba hledat příčinnou souvislost. Přesněji lze říci, že vyslychající použije při výslechu s obviněným lest.

Překonání mlčení obviněného lstí dochází i tehdy, pokud se policii podaří získat doznání obviněného lstí.⁸³ Jestliže si tedy obviněný dobrovolně zvolí, že nebude vypovídat a poté je mu předestřeno policií nepravdivé skutečnosti a on na základě tohoto výpověď provede, nemůže být nadále hovořeno o zcela svobodné volbě. Můžeme uzavřít, že pokládáním sugestivních nebo kapciózních otázek dochází k zásahu do práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy a čl. 40 odst. 4 LZPS.

Bylo by příliš obecné tvrdit, že při výskytu jakékoliv sugestivní či kapciózní otázky může dojít k porušení práva na spravedlivý proces. Právo mlčet či neobviňovat sám sebe bude porušeno v těch případech, kdy položení takovýchto otázek bude způsobilé ovlivnit obviněného natolik, že se rozhodne vypovědět skutečnosti, které budou mít usvědčující charakter. Uzavírám s odkazem na rozsudek ve věci Jalloh proti Německu, kde ESLP dovedil ve vztahu práva nevypovídat a neobviňovat sám sebe k právu na spravedlivý proces následující: „*Zatímco tedy právo nevypovídat a právo neobviňovat sebe samého není absolutní, v případě, že dojde k jeho porušení, zřejmě dochází automaticky k porušení práva na spravedlivý proces jako celku.*“⁸⁴

Při shrnutí rozboru způsobilosti zásahu do základních práv obviněného procesními pochybeními si dovolím pojetí této problematiky Ústavním soudem. I když by se mohlo zdát, že výklad nezákonnosti úkonů OČTŘ pojal Ústavní soud poněkud zjednodušeně, tak obecně předjímá jakýsi klíč, kterým se může tato problematika posuzovat. „*Ne každá nezákonnost rovná se nespravedlnosti a neústavnosti, ale pouze taková, která vede za uvedených předpokladů k vině obviněného.*“⁸⁵

⁸³ KMEC, Jiří. *Evropská úmluva...*, s. 767.

⁸⁴ rozsudek ze dne 11. 7. 2006, *Jalloh proti Německu*, stížnost č. 54810/00. § 122.

⁸⁵ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

3 Následky procesních pochybení při dokazování

Výpověď obviněného slouží před soudem jako jeden z důkazních prostředků. Soud se při svém rozhodování musí vypořádat s větším množstvím důkazů. Ty hodnotí na základě zásady volného hodnocení důkazů. Zásada volného hodnocení důkazů, jak o ní hovoří § 2 odst. 6 TŘ mimo jiné znamená, že hodnocení důkazů musí též respektovat jako jedno z hledisek tohoto hodnocení, i zákonnost důkazů.⁸⁶ Tato zásada, která ovládá až řízení před soudem, představuje i lidskoprávní rozměr. Toto vyslovil i Ústavní soud, jelikož stanovil, že se tato zásada promítá do práva na spravedlivý proces a je současně korektivem možné svévole nebo libovůle při hodnocení důkazů.⁸⁷

V důsledku procesních pochybení v přípravném řízení však mohou být důkazy zatíženy vadami. Trestní řád však kromě § 89 odst. 3 TŘ neobsahuje obecné ustanovení, které by upravilo kategorizaci možných vad v případě porušení předpisů o dokazování v trestním řízení a jejich procesních důsledků ve vztahu k použitelnosti důkazů (tzv. vylučovací klauzule).⁸⁸

3.1 Obecné vymezení

V odborné literatuře se v souvislosti s vadami důkazů se uvádí pojmy jako (ne)přípustnost, (ne)účinnost a (ne)zákonnost důkazů. Často jsou dokonce tyto pojmy stavěny na pozici synonym, to je však třeba odmítnout.

Nepřípustnost důkazů je totiž pojem širší, než nezákonnost, jelikož pod něj můžeme zahrnout nejen nepřípustnost vyplývající z nezákonnosti důkazů, ale i nepřípustnost danou pramenem důkazu.⁸⁹ Zjednodušeně řečeno, abychom mohli hovořit o přípustném důkazu, musejí být kumulativně splněny dvě podmínky, tedy získání důkazu z přípustného pramene a také zákonným způsobem, absence jedné z podmínek zakládá nepřípustnost důkazu. Zákonnost důkazů se odvozuje od způsobu jejich získání a provedení v trestním řízení v souladu se zákonem, tj. především v souladu s procesními předpisy.⁹⁰ Aby se dalo hovořit o zákonnosti výsledku obviněného, musí OČTŘ splnit všechny podmínky, které jsou stanoveny např. § 33 TŘ a i

⁸⁶ Nález...sp. zn. III. ÚS 623/2000.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14.

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel, ČENTĚŠ, Josef, POKORNÁ, Andrea. Srovnání českého a slovenského přístupu k absolutní a relativní neúčinnosti důkazů v trestním řízení z hlediska práva na spravedlivý proces. In: *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*, JELÍNEK, Jiří (ed.). Praha: Leges, 2018, s.75

⁸⁹ MUSIL, KRATOCHVÍL, ŠÁMAL a kol: Kurs trestního práva, Trestní právo procesní, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 109.

⁹⁰ HONZÍK, Jakub: Nepřípustnost důkazů v trestním řízení v rámci českého a anglického práva. In: *Dokazování v trestním...*, s. 263.

§§ 91-95 TŘ. Zákonost důkazů (resp. úkonů v trestním řízení) se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění.⁹¹ Nejvíce provázán s pojmem vad důkazů je neúčinnost důkazu. Následek neúčinnosti důkazu může nastat pouze tehdy, je-li řízení ztíženo podstatnou vadou. Jako podstatnou vadu je možné označit vadu, která může mít vliv na správnost rozhodnutí ve věci.⁹² Chybně opatřené důkazy dle charakteru (závažnosti) vady dělíme na absolutně či relativně neúčinné.

1.1.1. Relativní neúčinnost

Za relativně neúčinný důkaz označujeme důkaz, který sice má procesní vadu, ovšem tato vada je odstranitelná. Do doby, než bude vada odstraněna, nelze k důkazu přihlížet.⁹³ Rozlišujícím kritériem mezi absolutně a relativně neúčinným důkazem ale není závažnost vady, jelikož vždy musí jít o vadu závažnou. V praxi se však příliš relativně neúčinných důkazů neobjevuje. Zařadit sem můžeme například neudělení souhlasu určité osoby či orgánu s určitým úkonem či vyslechnutí svědka i přes zákaz výslechu z důvodu zachování povinnosti mlčenlivosti, popř. nepodepsání protokolu o výslechu obviněného anebo svědka v přípravném řízení a to některou ze stran.⁹⁴ Konvalidace těchto úkonů je možná buď opětovným provedením úkonu či udělením dodatečného souhlasu.

3.1.2. Absolutní neúčinnost

Absolutně neúčinný důkaz je zatížen neodstranitelnou vadou. Další použití důkazu v řízení před soudem proto je úplně vyloučeno. Na důkaz se musí hledět, jakoby vůbec nebyl. Výslovně jediným typem důkazu, jemuž trestní řád přisuzuje jako následek absolutní neúčinnosti je případ ust. § 89 odst. 3 TŘ. Domnívám se, že zákonodárce pocítil potřebu tohoto v trestním řádu zakotvit hlavně z důvodu, absolutního zákazu mučení. Ostatní případy absolutní neúčinnosti důkazů, jsou vymezeny judikatorně. V následujících řádcích předestřu, u jakých procesních pochybení při výslechu obviněného půjde o tento následek.

Za absolutně neúčinný důkaz budou považovány odpovědi na otázky vyslychajícího, poté, co obviněný prohlásil, že bude vypovídat až v přítomnosti svého obhájce.⁹⁵ Tohoto je jasný důsledek porušení práva obviněného nevypovídat. Stejný následek postihne důkaz výpovědi obviněného, je-li obviněný při kladení otázek za účelem doplnění výpovědi nebo k odstranění

⁹¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013.

⁹² ZAORALOVÁ, Petra: Vyloučení neúčinného důkazu v českém trestním řízení. In: *Dokazování v trestním...*, s. 253.

⁹³ ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazu ve věcném záměru trestního řádu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 12, s. 354.

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel, ČENTĚŠ, Josef, POKORNÁ, Andrea. Srovnání českého a slovenského ..., s. 77.

⁹⁵ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001. sp. zn. 2 to 94/2001.

neúplnosti, nejasnosti a rozporů přesvědčován, že jeho výpověď je nepravdivá, a je mu předstírán názor vyslychajícího na obsah výpovědi s cílem přizpůsobit výpověď obviněného tak, aby byla v souladu s výsledky místního ohledání a pitvy, které jsou známy vyslychajícímu.⁹⁶ Naprosto nekompromisně se tak Nejvyšší soud postavil k sugestivním a kapciózním otázkám. S tímto názorem je třeba souhlasit, jelikož není možné tolerovat důkaz, který byl získán ovlivněním vyslychaného OČTŘ.

Posledním příkladem, kdy soud dovedl v případě výsledku obviněného následek absolutní neúčinnosti důkazům, se týká již mnou zmíněného procesního pochybení, které spočívá v psychickém nátlaku na obviněného či zadrženého podezřelého před samotným výsledkem. „*Provádění výsledku obviněného za záměrně vytvořených okolností výrazně nepříznivě ovlivňujících jeho psychický stav, jako je např. výslech bezprostředně následující po dlouhodobé eskortě obviněného uskutečňovaný po dlouhou dobu i v nočních hodinách za aktivní účasti většího počtu vyslychajících, je nedovoleným nátlakem na obviněného a může být tak podstatnou vadou takového výsledku, že půjde o důkaz absolutně neúčinný.*“⁹⁷

1.2. Porušení základních práv při provádění nepřipustných důkazů

Již bylo řečeno, jaké následky s sebou nesou procesní pochybení provedené OČTŘ v přípravném řízení, v následném procesu dokazování před soudem. Nebyl však představen vztah mezi provedením nezákonně získaných důkazů a možným zásahem do základních práv obviněného, resp. v řízení před soudem již obžalovaného. Pokud by se zkoumal dopad zásahu do základních práv během jednotlivých úseku trestního řízení, pak z mého hlediska je ještě závažnější zásah do práva na spravedlivý proces prováděním nepřipustných důkazů před soudem. V řízení před soudem totiž už půjde o shledání či zproštění viny obžalovaného, dopad provedení nepřipustných důkazů je tedy ještě vyšší.

Bdělost a pojistku, aby k tomuto nedocházelo, by měl vykonávat jak Ústavní soud, tak i ESLP. Ústavní soud se k této problematice vyjadřuje poměrně opatrně, dle mého svým postojem pouze potvrzuje své dřívější stanovisko, že nepředstavuje další instanci obecného soudnictví.⁹⁸ Rovněž ke vztahu práva na spravedlivý proces a institutu nepřipustnosti důkazu Ústavní soud utvrdil svůj postoj. Tzv. super revizi dokazování nad obecnými soudy bude provádět pouze v případech extrémních, nejzávažnějších pochybení, která ve svém důsledku představují popření ústavně zaručených základních práv a svobod dotčené osoby.⁹⁹

⁹⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 06. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68-II.

⁹⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 3. 1989 sp. zn. 7 To 1/89.

⁹⁸ usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2011, I. ÚS 1448/2011.

⁹⁹ usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, I. ÚS 1677/13.

Ústavní soud se tedy přiklání k názoru, že je třeba v případě aplikace zákazu důkazů, jejichž obstarání či provedení provázelo porušení práv jiné osoby (obviněného, později obžalovaného), není absolutní. Připouští, že sice při provedení těchto důkazů může dojít k porušení práv, avšak klíčovým prvek je intenzita porušení práv a posuzování věci vždy v každém jednotlivé případě. Ne každé porušení musí nezbytně vést k označení důkazu jako nepřípustný. K tomu, aby nedocházelo ze strany OČTŘ při zjišťování důkazů ke zcela nelegitimním postupům, které budou excesivní povahy, slouží třístupňový test proporcionality.¹⁰⁰ V prvním kroku je hodnocen zásah z hlediska vhodnosti, kdy se posuzuje možnost splnění sledovaného účelu, tedy zda se nejedná o svévoli ze strany zasahujícího orgánu. Poté se posuzuje provedený zásah z hlediska nutnosti, konkrétně zdali by nebylo možné sledovaného cíle dosáhnout jinými prostředky. Závěrem ÚS posuzuje přiměřenost, kdy se vyvažuje na jedné straně veřejný zájem na zásahu a vzniklá újma na právech.¹⁰¹

ELSP deklaroval postoj obdobný. Soud proto musí zkoumat, zda a v jakém rozsahu byl čl. 6 Úmluvy skutečně porušen. Při posuzování, zda je určité řízení jako celek spravedlivé, či nikoliv, je možné vzít v potaz závažnost veřejného zájmu na stíhání trestného činu a potrestání jeho pachatele a individuální zájem, a že důkazy proti němu budou získány zákonným způsobem toto použít.¹⁰²

V kontextu výše uvedeného je potřeba se zamyslet, zdali bude možné využít poznatky vyšetřujícího orgánu z výsledku obviněného, na jehož základě budou opatřovány další důkazy. O tomto pojednává doktrína plodů z otráveného stromu (*„fruits of the poisonous tree doctrine“*). Dle této doktríny, která pochází z USA, jsou řešeny právní otázky účinnosti důkazů v trestním řízení.¹⁰³ Do českého právního prostředí se tato doktrína promítá tak, že v trestním řízení nelze připustit důkaz, pokud informace o jeho existenci byly získány nezákonně. Plody z otráveného stromu jsou tak vždy otrávené.¹⁰⁴ Dle mého názoru, kdyby se tento institut automaticky aplikoval beze zbytku, mohl by to být velký problém pro naplnění účelu trestního řízení. V českém právním prostředí není tato doktrína prozatím moc rozšířená. To vyplývá i z judikatury Ústavního soudu, který se k tomuto

¹⁰⁰ VUČKA, Jan. Test proporcionality při zjišťování důkazů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 9, s., s. 290.

¹⁰¹ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08, náleží Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09.

¹⁰² FRYŠTÁK Marek, JÍLOVEC, Michal. *Zákonnost důkazů v trestním...*,s. 46-55.

¹⁰³ NETT, Alexandr. *Plody z otráveného stromu*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 1997, s. 9.

¹⁰⁴ HERCZEG, Jiří. *Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení*. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 3, s. 65.

staví opatrně a nechce ji ve své celé šíři převzít.¹⁰⁵ Konkrétně se k doktríně plodů z otráveného stromu se vyjadřuje: „*Vždy je třeba konkrétně posuzovat, jak intenzivní bylo dané pochybení a zda vůbec je způsobilé chování dotčené osoby a proces provádění důkazů ovlivnit. Stejně tak nelze na základě této doktríny učinit závěr, že výskyt nezákonného důkazu způsobuje nepoužitelnost všech důkazů opatřených v trestním řízení.*“¹⁰⁶

3.3. (Ne)etické jednání OČTŘ

Dovolila bych si ještě krátké zamyšlení nad vším, co zde bylo řečeno. I když byla popsána procesní pochybení a jejich následky, myslím si, že kromě následků, které jsou právem předvídané, má tohoto i rovinu etickou, kterou nelze opomíjet. I když trestní řád etiku výslovně neupravuje, je rozhodně součástí v podobě nepsané, vyplývající ze samotné povahy věci.¹⁰⁷ OČTŘ musí při provádění svých úkonů dbát faktu, že v trestním řízení zastupují stát a s vyslychaným jednat s patřičnou úctou a zachováním profesionality.

Pokud OČTŘ jednají protizákonně, jde často o následek neetického jednání. Domnívám se, že pokud nebude takovéto jednání ze strany OČTŘ eliminováno, bude to mít dost možná za následek klesající důvěru ve státní orgány, či zachování spravedlnosti. Přitom takovéto jednání není v praxi jednoduché prokázat. Pokud těmto pochybením není přítomen obhájce, vyslychaný často ani nepozná, že policisté jednají protizákonně. A pokud ano, často ze strachu již toto nechtějí řešit. Bohužel, i kdyby došlo ke konfrontaci s nadřízeným orgánem, domnívám se, že ve valné většině případů se policisté se budou navzájem krýt, takže se poté ocitáme v kruhu, kdy často není jasné, kdo mluví pravdu.

V současné době v přípravném řízení nejsou dostatečně zabezpečené mechanismy, které by konání těchto procesních pochybení předešly či prokázaly sporný stav při protichůdném tvrzení OČTŘ a vyslychaného. Jejich zavedením by poté chránilo nejen vyslychaného, ale i OČTŘ.

¹⁰⁵ HONZÍK, Jakub: Nepřípustnost důkazů v trestním řízení v rámci českého a anglického práva. In: *Dokazování v trestním...*, s. 268.

¹⁰⁶ náleží ÚS ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14.

¹⁰⁷ JÍLOVEC, Michal. Etika v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2018, roč. 17, č. 9, s. 214.

4 Právní úprava výslechu obviněného v obdobných právních řádech

V předchozí kapitole byl ve většině případů vyjmenovaných procesních pochybení při výslechu obviněného či zadrženého konstatováno porušení základních práv ze strany OČTŘ. Vzhledem k faktu, že ochranné mechanismy, které by předcházely těmto pochybením, nebo je alespoň minimalizovaly, jsou v českém právním řádu nedostatečné, je třeba hledat možný inspirační zdroj, který by mohl být do české právní úpravy převzat.

Zaměřila jsem se na právní řády obdobné, jelikož převzít instituty z úpravy, která je českému právnímu řádu blízká, je jednodušší, než hledat inspirační zdroj v právních řádech, které stojí na zcela odlišných pilířích, než úprava trestního řízení v České republice.

4.1. Německo

Právní úprava trestního řízení ve Spolkové republice Německo je vzhledem ke státnímu zřízení dělena mezi spolkové zákony a německý říšský trestní řád Strafprozessordnung, (dále jen StPo)¹⁰⁸. Výslech obviněného, který je však v německém trestním řádu označován za podezřelého, je právně upraven v StPo, spolu s konkrétními kroky policie při podezření ze spáchání trestného činu. Fakt, že německý právní řád nerozlišuje, mezi osobou podezřelou a obviněnou bude jistě způsobeno i daleko menší formálností, kterou se přípravné řízení vyznačuje. Příkladem je např. neexistence formalizovaného institutu sdělení obvinění. Již v momentě vytvoření záznamu o podezření ze spáchaného trestného činu je podezřelá osoba v postavení obviněného, a to aniž by byla ve věci vyslechnuta anebo měla vědomost o tom, že je vůči ní vedeno policejní vyšetřování.¹⁰⁹

Postup při výslechu podezřelého je obsažen v § 133 - §136a StPo. Odlišný je v německém právním řádu způsob zajištění přítomnosti podezřelého u výslechu. Pokud výslech provádí policie, pak nedisponuje žádnými procesními prostředky, aby přiměla podezřelého se k výslechu po předvolání dostavit. Zajistit přítomnost vyslýchaného prostřednictvím policie je však možné, pokud se jedná o výslech osoby zadržené či zatčené. V případě, že je podezřelý předvolán k výslechu státním zástupcem či soudem, má povinnost se dostavit. V případě, že tak neučiní, může

¹⁰⁸ Strafprozessordnung BGBl 1074/1987, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁹ SVATOŠ, Roman. Postavení německé policie a české policie v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 9, s. 203.

být nedobrovolně předveden, nicméně pouze pokud je kumulativně splněno, že jsou zde dány podmínky pro vydání zatýkacího rozkazu.¹¹⁰

I německý právní řád před výslechem zakotvuje povinnost poučit vyslychaného. To znamená, že před výslechem je obviněnému sděleno, jaké skutky. Musí být také poučen o právu vyjádřit se ke všem skutečnostem, ze kterých je obviněn, ale zároveň i o právu nevyprávět. Rovněž je poučen o právu kdykoliv se radit se svým obhájcem, také že může předkládat důkazy na svou obhajobu a že ve vhodných případech smí podat písemné prohlášení.¹¹¹ K písemnému prohlášení, ve kterém se podezřelý vyjádří ke svému obvinění, či případně odpovídá na otázky písemně položené policií, dochází v nepřítomnosti policie, a to pouze v jednoduchých případech.¹¹² Tento institut mi připadá nadmíru výhodný jak pro stranu obviněného, tak pro policii, jelikož napomáhá jak hospodárnosti řízení, tak i jeho rychlosti.

Podezřelý se smí radit se svým obhájcem kdykoliv a obhájce smí být přítomen i výslechu, pokud je vyslychajícím státní zástupce či soudce. Rozdíl mezi českou a německou právní úpravou spočívá v nemožnosti přítomnosti obhájce, pokud podezřelého vyslychá policie.¹¹³ Pokud na tento zákaz budu nahlížet jako na možný problematický aspekt při procesních pochybeních, absence obhájce u výslechu z tohoto pohledu znamená jisté riziko. Domnívám se, že obhájce u výslechu představuje do jisté míry pojistku dodržování zákonnosti vedení výslechu a neumožnění jeho přítomnosti u výslechu postrádá legitimní odůvodnitelnost.

Ust. § 136a StPo je z hlediska komparace možných procesních pochybení při výslechu stěžejní, jelikož obsahuje výčet zakázaných ujednání při výslechu obviněného. Zakázaná ujednání se v tomto ustanovení obecně vztahují na zakázané techniky při získávání informací od obviněného, které odporují základním lidským právům. Výčet je velmi konkrétní, zakazuje veškeré jednání, které by porušovalo svobodu vůle podezřelého, jako např. špatné zacházení, týrání únavou, zakázané jsou rovněž tělesné zásahy, podávání léků, mučení, podvod či užívání hypnózy nebo hrozby protiprávními opatřeními, příslibení výhod, které nejsou zákonem aprobovány, užití prostředků, které by u podezřelého ovlivňovaly schopnost si na něco vzpomenout, či něčemu porozumět. Také je zde stanoveno, že na zákaz užití těchto metod nemá vliv svolení obviněného.

¹¹⁰ BOHLANDER, Michael. *Principles of German criminal procedure*. Oxford: Hart Publishing, 2012, s. 94.

¹¹¹ PIKNA, B. Několik poznámek k bavorské (německé) úpravě přípravného řízení trestního z pohledu připravované rekodifikace trestněprávních předpisů. *Kriminalistický sborník*, 1996, roč. 41, č. 8, s. 294.

¹¹² SVATOŠ, Roman. *Postavení německé policie...*, s. 204.

¹¹³ Evropská komise. Germany. [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 4. března 2019]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-DE-maximizeMS-en.do?clang=cs&idSubpage=3>.

Toto ustanovení směřuje na orgány činné v trestním řízení, ale také na osoby, které při výslechu jednají v jejich zastoupení.¹¹⁴ Domnívám se, že rozhodně není na škodu, že StPo obsahuje takto specifický výčet zakázaných úkonů při výslechu obviněného. I když se předpokládá, že zákaz většiny z výše uvedených technik vyplývá z Úmluvy, či v českém právním prostředí i z LZPS, přidáním výčtu zakázaných technik při výslechu do trestního řádu zvyšuje míru ochrany vyslychaného. Usuzuji již z toho, že ne každý vyslychající disponuje širším právním vzděláním. Pokud je v trestním řádu výslovně stanoveno, co se smí a co ne, pro vyslychajícího bude jednodušší, pokud se podívá do základního předpisu, který výslech upravuje a přečte si konkrétně, co nesmí činit. Takovéto opatření přímo zakotveno v trestním řádu, který překládá celý seznam zakázaných úkonů, bude předcházet tvorbě procesních pochybení, jelikož nenechá prostor pochybnostem, co ještě může být činěno, a co je již zakázáno.

Velmi zajímavě v německé právní úpravě rovněž jeví použitelnost důkazů získaných na základě porušení §136a StPo. Odst. 3 tohoto ustanovení zakotvuje i následek porušení zákazu, a to konkrétně tak, že „*Výpovědi, které vznikly během tohoto zákazu, nesmí být použity ani v případě, že poškozený s použitím souhlasí.*“ Spolkový ústavní soud potvrdil, že souhlas žalovaného by zde byl zcela irelevantní, jelikož by mohl souhlas učinit ze strachu z uvěznění.¹¹⁵ Jde tak o nadmíru praktickou úpravu, jelikož zde zákonodárce nečekal na judikaturní dovození nemožnosti použít takto získaný důkaz, což prohlubuje jistotu vyslychajícího i vyslychaného. V tomto případě lze chápat povahu celého ust. §136a StPo jako sankční normu, jelikož stanovuje, že sankce plyne z předchozího nezákonného jednání.

K užití důkazů, které byly získány nezákonným způsobem, se také vyjádřil Spolkový ústavní soud. Uvedl, že „*každé porušení procesních předpisů při získávání důkazů nevede automaticky k procesní nepoužitelnosti takto získaných důkazů. Při řešení takové situace je třeba zohlednit okolnosti daného případu, zejména závažnost porušení procesních pravidel při zvažování kolidujících právních zájmů.*“¹¹⁶ Zákaz použití určitého důkazu je koncipován jako výjimka, kterou je nutno aplikovat zejména v případě, kdy porušení procesních pravidel bylo a) závažné, b) vědomé nebo c) svévolné ze strany orgánů činných v trestním řízení.¹¹⁷ Pokud by tento přístup byl užit při zvažování provedení výpovědi obviněného, jako důkazu, který je zatížen procesním pochybením, jeví se mi toto testování jako proporcionalní.

¹¹⁴ BOHLANDER, Michael. *Principles of...*, s. 99.

¹¹⁵ BÖSE, Martin. Human rights and Legal Limits on the Use of Deception Detection Methods - A View From Germany. *European Psychologist*. Bonn: University of Bonn, 2014, vol. 19(3), s. 222.

¹¹⁶ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. 2 BvR 2225/08.

¹¹⁷ HERZEG, Jirí. K německé a švýcarské úpravě zákazu použitelnosti nezákonně získaných důkazů. *Právník*. 2017(10), s. 890.

Nemohu se však vyhradit k problému, který by při podrobování důkazu tímto testem jistě vyvstal a to zvažování míry závažnosti.

4. 2. Rakousko

Druhý právní řád, který jsem si pro srovnání zvolila z důvodu podobnosti, je rakouský. Výběr nebyl zcela náhodný, jelikož pro Rakousko stejně jako pro Česko platil od roku 1873 trestní řád, který byl později při vzniku samostatného Československa převzat tzv. recepční normou. Rakouský trestní řád byl na našem území platný až do roku 1950.¹¹⁸ Z toho vyvozují, že vzhledem ke stejným právním základům a historickým souvislostem, bude stát trestní řízení v Rakousku na podobných pilířích.

Rakouské trestní řízení je upraveno trestním řádem Strafprozessordnung, (dále jen öStPO).¹¹⁹ Výslech obviněného je spolu s výslechem svědka obsažen v části 10, v ust. § 151 – § 166 öStPO. Na rozdíl od české či německé právní úpravy, rakouský trestní řád disponuje alespoň krátkou definicí výslechu. „*Výslech slouží k vyšetřování trestného činu a získávání důkazů.*“¹²⁰

O konaném výslechu je podezřelý či obviněný vyrozuměn předvoláním, které musí obsahovat náležitosti srovnatelné s obsahem předvolání v českém trestním řízení, tedy v jaké věci je předvolán, místo a čas výslechu. Státní zástupce je nadán pravomocí v zákonných případech předvést obviněného k okamžitému výslechu, pokud by hrozilo, že se obviněný vyvaruje řízení, či ovlivní důkazy. Zde je důležité poznamenat, že na rozdíl od České republiky je státní zástupce orgánem moci soudní, a to konkrétně od roku 2008 díky včlenění čl. 90a do rakouské spolkové ústavy, který přímo označil státní zastupitelství za orgán moci soudní.¹²¹

Před výslechem musí být podezřelý či obviněný vždy poučen, co se mu klade za vinu. Stejně tak musí být poučen o svých právech a povinnostech, které např. zakotvují i možnost zvolit si obhájce. Pokud tak učiní, je stanoveno, že „*Výslech bude odložen, než bude obhájce přítomen, pokud to nebude mít za následek nepřiměřené prodloužení zadržení.*“¹²² Toto ustanovení mi nepřipadá dostatečně konkrétní, i když není pochyb, že judikatura zajisté specifikovala dobu, která by měla být přiměřená do příjezdu obhájce k zadrženému. Z hlediska jistoty zadrženého, že nebude vyslechnut dříve, než

¹¹⁸ KRISTKOVÁ, Alena. Prvky common law v rakouském trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, roč. 23, č. 4, s. 127-128.

¹¹⁹ Strafprozessordnung, BGBl. 1975/631.

¹²⁰ § 153 odst. 1 öStPO.

¹²¹ KRISTKOVÁ, Alena: Prvky common law..., s. 136 .poz. Postavení státního zastupitelství do role moci soudní musí mít bez pochyby dopad na vedení celého trestního řízení a úkony s nimi spojenými.

¹²² § 164 odst. 2 öStPO.

přijede jeho obhájce, si však myslím, že by trestní řád měl obsahovat přesnou lhůtu, aby v praxi nedocházelo k rozporům. Trestní řád odmítá přítomnost obhájce při výslechu. Je tomu tak stejně, jako v německé právní úpravě, kdy však přítomnost obhájce je trestním řádem odepírána pouze u výslechu prováděného policií.

Součástí výslechu obviněného je rovněž kladení otázek policií. I rakouská právní úprava v tomto obsahuje jistou odlišnost, protože u otázek, které vyžadují odborné znalosti či posouzení znalcem, má obviněný možnost využít práva na přiměřenou lhůtu, ve které předloží písemné vyjádření či odpovědi na tyto otázky.¹²³

Dalším shodným prvkem s německou právní úpravou je výčet zakázaných úkonů při provádění výslechu. Ust. § 164 odst. 4 öStPO konkrétně určuje, že „*k odsouzení obviněného či jeho doznání či poskytnutí jiných informací nemůže být užito předstírání, brožby nebo donucovací opatření. Svobodu dobrovolného rozhodnutí obviněného či jeho vůli stejně jako jeho paměť a schopnost porozumět, nesmí být ovlivňována žádnými opatřeními ani jeho zásahy do fyzické integrity.*“ Zákon rovněž klade požadavky na pokládání otázek, které „*nesmí být neurčité, dvojnásobné nebo nesouvislé. Otázky, kterými mu jsou předkládány okolnosti, které by měly být nejprve zjištěny z jeho odpovědi, mohou být kladeny jen tehdy, je-li to nezbytné pro pochopení souvislosti; takové otázky a odpovědi na ně musí být zaznamenány doslovně. Nejsou přípustné otázky, které pojednávají o skutečnosti jako již přiznané, ačkoliv ji obviněný nepřiznal.*“¹²⁴I zde je výčet zakázaných technik při výslechu velmi konkrétní, což, jak již bylo řečeno, je rozhodně výhodou.

Po základním nastínění právní úpravy výslechu obviněného v Německu a Rakousku je třeba konstatovat, že obsahují některé instituty, o jejichž včlenění do české právní úpravy by se dalo uvažovat.

¹²³ § 164 odst. 3 öStPO.

¹²⁴ § 164 odst. 4 öStPO.

5 Návrhy de lege ferenda

„Největším lákadlem ke špatným skutkům je naděje na beztrestnost.“

Marcus Tullius Cicero

Aby se dalo pojednávat o poskytnutí komplexního obrazu na téma, ve kterém je poukazováno na nedostatky, mělo by být do diskuse přispěno i s návrhy. Ve chvíli, kdy při výslechu obviněného, či při úkonech s výsledkem spojených, dojde jednáním OČTŘ ke vzniku procesního pochybení, automaticky přichází na řadu i otázka odpovědnosti za dané jednání. Trestáním OČTŘ však nemůžeme dojít k uspokojivému stavu, jelikož trest je až následkem protiprávního jednání. Klíčem k odstranění, či minimalizaci takto závadného stavu však bude zavést mechanismy, které nezákonnému jednání OČTŘ budou předcházet.

5. 1. Návrhy změn v trestním řádu

5.1.1. Povinná obhajoba zadrženého

I když je tato práce zaměřena především na procesní pochybení při výslechu obviněného, při prozkoumávání tématu jsem narazila na problém, který zhoršuje postavení zadrženého v přípravném řízení oproti obviněnému, a tím je absence nutné obhajoby.

Zadrženému není odepřena možnost si obhájce zvolit. Pokud tak ale neučiní, ať už je podezírán ze spáchání jakéhokoliv trestného činu, je s ním konán výslech bez obhájce. V tu dobu zadržený nemá podporu právní, či psychickou. Nemluvě o tom, že by obhájce představoval jakousi pojistku pro dodržování zákona ze strany OČTŘ, především zajištění základních práv. Pokud zadržený nemusí mít ustanoveného obhájce a sám si ho nezvolí, může se stát, že ve výpovědi zazní něco, co může způsobit, že proti němu může být zahájeno trestního stíhání. Dle mého tak dochází k ohrožení na práva na spravedlivý proces, konkrétně práva na zákaz sebeobviňování.

Odborná veřejnost se převážně shoduje, že výpověď zadrženého podezřelého nemůže být jako důkaz použit v řízení před soudem, vzhledem k tomu, že zatím proti němu není vedeno trestní stíhání. Je rovněž kalkulováno s tím, že s osobou bude proveden výslech jako s obviněným. I přesto se domnívám, že je tím postavení zadrženého oproti obviněnému znevýhodněno, jelikož zadržený podezřelý vypovídá ještě před začátkem trestního stíhání, když je podezírán z trestného činu, díky kterému by mu v postavení obviněného náleželo právo ustanovení obhájce. Jako zadržený na něj však nárok nemá. I když se k výpovědi zadrženého podezřelého v řízení před soudem nemůže přihlížet jako k důkazu, stále je výpověď zadrženého součástí spisu a soudce si jej

smí přečíst. Nemůže být tedy vyloučeno, že po přečtení výpovědi zadržného, to nebude mít vliv na jeho rozhodování, či minimálně na nahlížení na osobu obžalovanou.

Z toho důvodu se domnívám, že by do trestního řádu měla být přidáno právo na nutnou obhajobu pro zadržného ve stejných případech, jako tak je u obviněného dle ust. § 36 TŘ.

5.1.2. Podrobnější výčet zakázaných způsobů provádění výslechu

Právní úprava, kterou disponuje německý a rakouský trestní řád je daleko konkrétnější ve vztahu k procesním pochybením a vzniklým následkům. Z tohoto důvodu si myslím, že by podrobnější výčet, čeho se OČTŘ při výslechu dopouštět nemohou, by mohl být součástí i českého trestního řádu.

V ust. § 91 odst. 1 TŘ je stanoveno, že „*Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnosti.*“ Byť se tomuto právu poskytuje rámcová úprava, nelze toto ustanovení považovat za dostatečně konkrétní. V rámci inspirace by i zde mohl být vložen odstavec, který by vypočítával, jakým způsobem nesmí donucování probíhat, a co se rozumí šetřením osobnosti vyslychaného. Rozhodně bych neopomínala konkrétně stanovit, že je zakázané jednání, které spočívá např. v týrání únavou, mučení či špatné zacházení, či hrozbou takového jednání nebo příslibem výhod, které nejsou zákonem aprobovány. Výčet by měl mít dostatečně obsáhlý, z toho důvodu bych se přikláběla k tomu, aby byl označován jako výčet taxativní. Zde by už dle mého nebylo záhodno výčet rozšiřovat, vzhledem k tomu, že se jedná o úřední postup a ten by měl mít zakotvená jasná pravidla bez možnosti dalších pří o možnost rozšířit zákonnou úpravu.

I přes fakt, že judikatura dovodila, které pochybení způsobují absolutní a které relativní neúčinnosti důkazu, zdá se mi vhodné i tohoto vložit po vzoru Německa i do českého trestního řádu. Zákonné zakotvení bude mít od počátku silnější pozici, než pozdější dovození judikaturou.

5.1.3. Institut písemného vyjádření

Německý trestní řád poskytuje ještě jeden inspirační zdroj, a to institut písemného vyjádření obviněného, které nahrazuje výslech obviněného.

Domnívám se, že převzetí tohoto by představovalo větší rychlost a hospodárnost přípravného řízení, které by byl spojeno s menší zátěží pro OČTŘ a zároveň s komfortnějším způsobem pro vyjádření skutečností pro obviněného. Samozřejmě hlavním přínosem zavedení

možnosti písemného sdělení skutečností obviněným by bylo nekonání výslechu, při kterém by mohlo dojít k procesním pochybením. Otázkou zůstává, v jakých případech by se mohl obviněný pouze písemně vyjádřit, namísto absolvování výslechu?

Německá právní úprava to obviněnému dovoluje v jednoduchých případech. Je otázkou, co je pod tím vše zahrnuto a jak by tohoto mohlo být aplikováno v českém právním řádu. Je nesporné, že by se to dalo využít pouze u obvinění z trestných činů menší typové závažnosti, např. dané příslušnou trestní sazbou. Z toho důvodu se domnívám, že by mělo být umožněno při obvinění z trestných činů, dle ust. § 314 a TrŘ, tedy pouze u těch trestných činů, které by řešil samosoudce. Výčtem by se jednalo pouze o obvinění z těch trestných činů, jejichž horní hranice nepřevyšuje pět let. Nebyl by tam zahrnuty ani všechny přečiny.¹²⁵

Jako protiargument by mohlo zaznít, že tím přípravné řízení, které má za cíl nalézt všechny rozhodné skutečnosti, aby se před soudem mohlo rozhodnout o vině či nevině, ztrácí na formalismu. Oponovat takovému argumentu lze tím, že zavedení institutů samosoudce či dohody o vině a trestu dosvědčuje, že ne vždy je formalismus v trestním řízení žádoucí a lpěním na jeho dodržování přinese více zbytečné námahy, než užitku.

5. 2. Zvukový záznam výslechu

I když je v ust. § 95 odst. 1 stanoveno, že se výpověď obviněného zapíše do protokolu a pokud možno doslova, domnívám se, že by pro nezpochybnitelnost protokolu o výpovědi měl být výslech obviněného či zadrženého nahráván na zvukový záznam. Kontrola lidského fakturu technikou zde nemůže být ke škodě. Na rozdíl od zpochybnění správnosti zaprotokolovaného výslechu, by zvukový záznam nemohl být napadnut, jelikož by spolehlivě obsáhl vše, co bylo při výslechu řečeno. Zvukový záznam by mohl sloužit jako podklad pro následné vyhotovení protokolu. Zavedením tohoto by se v praxi předešlo možným dohadům a spekulacím, navíc by sloužil jak k ochraně vyslýchaného, tak by rovněž chránil vyslýchajícího a protokolujícího.

To, že by tento nástroj byl žádaný, potvrzuje i snaha vyslýchaných k pořízení vlastního zvukového záznamu výslechu. Tím se mj. zabývalo i Ministerstvo vnitra ve svém stanovisku, kde vycházelo z průzkumu policejního prezidia, ve kterém shledalo, že většina policejních pracovišť, kde byl průzkum prováděn, se setkala s žádostí o povolení zvukového záznamu výslechu na vlastní záznamové zařízení. Žádosti však byly ve většině případů zamítnuty s odůvodněním, že je výslech

¹²⁵ Srov. s ust. § 14 odst. 2 TrZ

protokolován v souladu s ust. § 55 TrZ a že kopie protokolu výsledku je na požádání vždy poskytována.¹²⁶ Ministerstvo však došlo k závěru, „že nahrávací zařízení neruší průběh trestního řízení, neobrožuje dosažení účelu trestního řízení a není tedy důvod k tomu, aby orgán činný v trestním řízení neumožnil procesní straně pořizování záznamu na vlastní záznamové zařízení.“¹²⁷

Pokud samo Ministerstvo vnitra zaujímalo kladný postoj k pořizování zvukového záznamu na vlastní zařízení vyslychaného, krokem kupředu by bylo zavést plošné zvukové zaznamenávání výsledku obviněného či zadrženého OČTŘ.

5.3. Audiovizuální záznam výsledku

Jak již bylo konstatováno, u zadrženého, který je umístěn v cele předběžného zadržení a např. vyčkává příjezdu obhájce před výslechem, není vytvořena pojistka, proti nátlaku či násilí ze strany OČTŘ. Jestli se však zadržený začne bránit a OČTŘ své jednání shodně popřou, je soud v situaci, kdy musí posuzovat proti sobě stojící tvrzení. Zadržený se také ještě může potýkat s obviněním z trestného činu krivého obvinění dle ust. § 345 TrZ. K tomu se již v minulosti vyjádřil Ústavní soud tak, že jako jediný usvědčující důkaz proti obviněnému nemůže být použita výpověď svědka, u něž nelze a priori vyloučit, jakýkoliv zájem na výsledku řízení.¹²⁸ Z toho důvodu by při řízení vedeného pro krivé obvinění vyslychaného, soud nemohl nikterak privilegiovat výpověď policistů v postavení svědků, jelikož je jasný jejich zájem na výsledku řízení.

K ochraně zadrženého by mohlo vést zaznamenávání cely předběžného zadržení na audiovizuální záznam. Ten by sloužil k ochraně nejen zadrženého, ale vlastně i OČTŘ, pokud by došlo k nařčení z nepřípustného jednání vůči zadrženému. Toto opatření by jistě disponovalo vyšší mírou invaze, jelikož by bezesporu bylo zasahováno do práva zadrženého na soukromí. Tento zásah by byl však měl legitimní cíl, a to ochranu zadrženého.

Audiovizuálnímu záznamu by se podroboval pouze ten zadržený, který by se zaznamenáváním projevil informovaný souhlas, kde by mu v poučení bylo předestřeno, že záznam slouží k ochraně jeho práv. Zároveň by záznam mohl být přehráván pouze soudcem. Nejkomplikovanější na posouzení by však bylo posoudit dobu, po kterou by audiovizuální záznam mohl být uchovávan.

¹²⁶ Stanovisko odboru bezpečnostní politiky MV č. 48 k problematice pořizování zvukových záznamů z výsledku procesní stranou na vlastní záznamové zařízení Praha 5. dubna 2011.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. I ÚS 520/16.

Do délky doby uchovávání audiovizuálního záznamu by se musely promítnout a vzájemně vyvážit dvě roviny. Prvním zvažovaným hlediskem by byla potřebná doba k případnému uplatnění práv zadrženým podezřelým. Znamenalo by to, že by délka uchování záznam neměla být natolik krátká, že by zadržený nestihl tohoto namítat a později před soudem by svá tvrzení neměl jak prokázat. Druhým, kolidujícím faktorem, je zvážení toho, aby uchování záznamu nebylo až příliš dlouhé. Mohlo by se stát, že při trestním řízení, které trvá např. několik let, by mohlo být obhajobou hledáno jakékoliv pochybení, kterým se za každou cenu snažil zvrátit výsledek řízení. Z toho důvodu by provedení záznamu jako důkazu před soudem mohlo být účelovým krokem, které by zdržovalo řízení. Doba uchování záznamu by se měla snažit vyrovnat možnost uplatnit právo před soudem podložené důkazem ve formě záznamu (nezničit záznam příliš brzy), ale zároveň nestát v cestě soudu nalézt pravdu v přiměřené době.

Závěr

Problematika procesních pochybení při výslechu obviněného má v praxi široký dopad. Právní úprava výslechu je z čistě teoretického hlediska poměrně obsáhlá, avšak z praktického hlediska není v mnoha směrech dostačující. Při zpracování tématu jsem zjistila, že je nutné rozšířit zkoumaný okruh o výslech zadrženého podezřelého.

I když jsem vycházela z předpokladu, že právní úprava výslechu obviněného není dostatečná, došla jsem k závěru, že více, nežli obviněný, je na svých právech ohrožen zadržený podezřelý. Je to způsobováno zadržením, kdy podezřelý může být umístěn v cele předběžného zadržení a vyčkávat příjezdu obhájce před výslechem. To ovšem jen za předpokladu, že si obhájce zvolí, jelikož ho pro výslech ještě jako osoba zadržená, nemusí mít ustanoveného. Bude tomu tak i tehdy, kdy se u obviněného jedná o případ nutné obhajoby. Po dobu detence v cele předběžného zadržení, či při pozdější nepřítomnosti obhájce u výslechu, nejsou zákonem dostatečně zajištěné mechanismy, které by chránily podezřelého před svévolí orgánů činných v trestním řízení. Tím ho zákonodárce staví do méně výhodné pozice. Činí to tak i přes to, že je u zadrženého daná nižší míra pravděpodobnosti spáchaného trestného činu, než u obviněného, proti kterému bylo zahájeno trestní stíhání.

V práci bylo demonstrováno celkem sedm vybraných procesních pochybení. Byly vybrány po rozhovorech s advokáty z hlediska jejich výskytu v praxi, i když nejsou tolik zjevné. Mezi ně jsem zařadila nadužívání pout u osoby zadržené, umístění zadrženého v cele předběžného zadržení, psychický nátlak na vyslychaného či obcházení výslechu vyslychajícím, násilí na vyslychaném, právo hovořit s obhájcem před výslechem bez přítomnosti 3. osoby, nepoučení vyslychaného a pokládání sugestivních či kapiózních otázek.

Důležitým výsledkem práce je zjištění toho, že díky procesním pochybením dochází k porušení základních lidských práv zadrženého podezřelého a obviněného. Konkrétně se jedná o porušení práva nebýt mučen a práva na spravedlivý proces. Zvýšená pozornost byla věnována zvažování možnosti zasažení či porušení práva procesními pochybeními, a to vždy v závislosti na možné legitimitě zásahu. Podrobením testu ústavnosti bylo rovněž zjištěno, že rozlišení intenzity zásahu musí být vždy zkoumáno v konkrétním případě, a vzhledem ke všem okolnostem. Pouze v jednom případě bylo shledáno, že by procesní pochybení muselo být opravdu značného rozsahu, aby se dalo hovořit o porušení základního práva obviněného. Šlo o nepoučení obviněného o jeho právech před začátkem výslechu. Zde by se tedy v závislosti na intenzitě jednalo spíše pouze o zásah do práva na spravedlivý proces, než přímo do jeho porušení.

S poukázáním na výše uvedené jsem došla k závěru, že aktuální právní úprava nedisponuje instituty, které by spolehlivě eliminovaly možnosti porušování základních práv obviněného.

Konkrétně se jedná o nedomyšlení důsledků problémových otázek, které mohou být v návaznosti na nedostatečnou právní úpravu v praxi řešeny a z toho plynoucí důsledky.

Při zkoumání německé a rakouské právní úpravy, výslechu obviněného a zadrženého bylo zjištěno, že úkony s výslechem spojené jsou v těchto zemích obecně méně formalizované, než v českém přípravném řízení. Obsahují konkrétnější vymezení zakázaných technik při výslechu obviněného, včetně následku při užití výpovědi obviněného, který byl získán nezákonným způsobem. Naopak v některých případech jak německý, tak rakouský trestní řád odmítá přítomnost obhájce při výslechu. Stejně tak jako dle německé úpravy není vždy možné zajistit přítomnost obviněného u výslechu předvedením. Nelze konstatovat, že by rakouská či německá právní úprava výslechu obviněného byla lepší, či horší, než česká, a že by obsahovala výrazně spolehlivější pojistky před vznikem procesních pochybení při výslechu.

Inspirována zahraniční právní úpravou jsem došla k závěru, že by do českého trestního řízení mohl být převzat institut písemného vyjádření obviněného, kterým by však mohl být nahrazen výslech pouze v úzké skupině případů.

Druhý návrh změny stávající právní úpravy výslechu zadrženého či obviněného by spočíval v přidání výčtu zakázaných technik při výslechu přímo do díky zákona. Další dva návrhy, které by dle mého mohly předcházet způsobování procesních pochybení při výslechu obviněného či zadrženého podezřelého, jsou technického rázu.

Prvním z nich je pořizování zvukového záznamu výslechu přímo vyslychajícím. Druhým návrhem je poté pořizování audiovizuálního záznamu z cely předběžného zadržení, nicméně pouze s udělením souhlasu zadrženým. Obě tato technická zařízení by znamenala nezpochybnitelnost tvrzeného jednání OČTŘ či vyslychaného při pozdějším namítání pochybení.

Při psaní této práce jsem došla k závěru, že zkoumání problematiky výslechu obviněného otevírá širší prostor řešení obdobných problémů, které veřejnosti často nejsou zjevné, přestože k nim v rámci přípravného řízení dochází. Pro další zpracování se však domnívám, že je nezbytné působit v praxi, jelikož osobní poznatky mohou další výzkumné činnosti v rámci tohoto tématu přinést vysokou přidanou hodnotu.

Seznam použité literatury

Monografie a komentáře

- BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 258.
- BENÁK, Jaroslav a kol. *Podáváme ústavní stížnost*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 54 s.
- BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. 7. vydání. Praha: IFEC, 2003. 769 s.
- BOHLANDER, Michael. *Principles of German criminal procedure*. Oxford: Hart Publishing, 2012, 326 s.
- JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018. 536 s.
- KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 408.
- MUSIL, KRATOCHVÍL, ŠÁMAL a kol. *Kurs trestního práva, Trestní právo procesní*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003. 1079s.
- NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003. 136 s.
- NETT, Alexandr. *Plody z otráveného stromu*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 1997, s. 9.
- PROTIVÍNSKÝ, Miroslav, PRERAD, Vladimír, MUSIL, Jan. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. 1. vydání. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1987. 125 s.
- ŠÁMAL, Pavel (ed.) a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4654 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 992 s.
- ŠÁMAL P., Novotný F., Růžička M., Novotná J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 1443.
- VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2014. 461 s.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1049 s.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck. 2010. 651 s.

Odborné články

BÖSE, Martin. Human rights and Legal Limits on the Use of Deception Detection Methods - A View From Germany. *European Psychologist*. University of Bonn, 2014, vol. 19(3), s. 221-223.

FIALA, Ján. Jsou obyvatelé České republiky chráněni před mučením a špatným zacházením? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 12, s. 337.

FRYŠTÁK Marek, JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování v aplikační praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2014, roč. 22, č. 1, s. 46-55.

GREER, Steven. Should Police Threats to Torture Suspects Always be Severely Punished? Reflections on the Gäfgen Case. *Human Rights Law Review* [online]. 2011, vol. 11 (1), s. 68.

HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 3, s. 65.

HERZEG, Jiří. K německé a švýcarské úpravě zákazu použitelnosti nezákonně získaných důkazů. *Právník*, 2017(10), s. 890.

JÍLOVEC, Michal. Etika v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2018, roč. 17, č. 9, s. 214.

KRISTKOVÁ, Alena. Prvky common law v rakouském trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, roč. 23, č. 4, s. 127-128.

KUCHARSKI, Florian. Der unverteidigte Beschuldigte im Strafverfahren. *Juristische Rundschau*. 018, Vol. 2018 Issue 1, s. 69-70.

MOKRÁ, Veronika, HELFEROVÁ, Veronika, GROCHOVÁ, Martina. Jak ČR zachází s osobami omezenými na svobodě? *Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci*, 2015, roč. 7, č. 6, s. 5-6.

SCHRÖER, Norbert. Das Dominanzgefälle in polizeilichen Vernehmungen — Der Beschuldigte als strukturell Überlegener. *Zeitschrift für Rechtssoziologie*, 1992, Vol. 13, Issue 2, Pages 231–248.

PIKNA, B. Několik poznámek k bavorské (německé) úpravě přípravného řízení trestního z pohledu připravované rekodifikace trestněprávních předpisů. *Kriminalistický sborník*, 1996, roč. 41, č. 8, s. 294.

SVATOŠ, Roman. Postavení německé policie a české policie v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 9, s. 203.

ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazu ve věcném záměru trestního řádu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 12, s. 354.

TICHOVSKÝ, Ivo. Nad jedním rozhodnutím Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 9, s. 482.

VANTUCH, Pavel. K obhajobě podezřelého zadrženého policejním orgánem. *Trestní právo*, 2013, roč. 17, č. 2, s. 12.

VUČKA, Jan. Test proporcionality při zjišťování důkazů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 9, s. 290.

Soudní rozhodnutí

Evropský soud pro lidská práva

Rozsudek ESLP, ze dne 25. 2. 1993, *Funke proti Francii*, stížnost č.10828/84

Rozsudek ze dne 16. 12. 1997, *Raninen proti Finsku*, stížnost č. 20972/82

Rozsudek, ze dne 24. 5. 2007, *Gorodnitchev proti Rusku*, č. 52058/99

Rozsudek ze dne 4. 12. 1995, *Ribitsch proti Rakousku*, stížnost č. 18896/91

Rozsudek ze dne 25. 4. 1978, *Tyrer proti Spojenému království*, stížnost č. 5856/72

Rozsudek ze dne 23. 11. 2003, *Hénaf proti Francii*, stížnost č. 65436/01

Rozsudek ze dne 24. 7. 2001, *Valašinas proti Litvě*, stížnost č. 44558/98

Rozsudek ze dne 8. 10. 2014, *Bouyid proti Belgii*, stížnost č. 23380/09

Rozsudek ze dne 4. 2. 2010, *Gerdžibikov proti Bulharsku*, stížnost č. 41008/04

Rozsudek ze dne 5. 11. 2002, *Allan proti Spojenému království*, stížnost č. 48539/99

Rozsudek ze dne 18. 1. 1987, *Irsko proti Velké Británii*, stížnost č. 5310/71

Rozsudek ze dne 28. 7. 1999, *Selmouni proti Francii*, stížnost č. 25803/94

Rozsudek ze dne 1. 6. 2010, *Gäfgen proti Německu*, stížnost č. 22978/05

Rozsudek ze dne 6. 4. 2000, *Labita proti Itálii*, stížnost č. 26772/95

Rozsudek ze dne 11. 7. 2006, *Jallob proti Německu*, stížnost č. 54810/00

Ústavní soud

Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 3. 1989, sp. zn. 7 To 1/89

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2002, sp. zn. I. ÚS 592/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2011, I. ÚS 1448/2011

Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, I. ÚS 1677/13

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14

Nález Ústavního soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. I ÚS 520/16

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 10. 3. 1977 sp. zn. 11 Tz 9/77

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 01. 2000, sp. zn. 7 Tz 222/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 06. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68-II

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 06. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68-II

Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 3. 1989 sp. zn. 7 To 1/89

Vrchní soud

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001. sp. zn. 2 to 94/2001

Německý spolkový soud

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. 2 BvR 2225/08

Internetové zdroje

Česká justice. Protizákonné nasazování pout u zadržených? Běžná praxe, míní obhájci. [online]. ceska-justice.cz, 10. července 2017 [cit. 22. února 2019]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2017/07/protizakonne-nasazovani-pout-u-zadrzenych-bezna-praxe-mini-obhajci/>>

Evropská komise. Germany. [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 4. března 2019]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-_169-DE-maximizeMS-en.do?clang=cs&idSubpage=3>

LUXOVÁ, Lucie. *Hlavní zásady dokazování v trestním řízení* [online]. epravo.cz, 11. února 2015 [cit. 5. února 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/hlavni-zasady-dokazovani-v-trestnim-rizeni-95913.html>>

Nejvyšší státní zastupitelství. Práva a postavení obviněného [online]. nsz.cz, 20. února 2019 [cit. 20. února 2019]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-obvinneho>>

Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku české republiky

Charter of Fundamental rights of European Union, 2000/C 364/01

Strafprozessordnung BGBI 631/1975, ve znění pozdějších předpisů

Strafprozessordnung BGBI 1074/1987, ve znění pozdějších předpisů

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ze dne 23. března 1976, zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 120/176 Sb.

Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání přijata Valným shromážděním OSN 10. 12. 1984 v New Yorku, platnost 26. 6. 1987

Jiné zdroje

Council of Europe. *Yearbook of the European Convention on Human Rights*. Vol. 12, s. 186.

J. Nejedlý: *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013, 248 s.

Veřejný ochránce práv. *Zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv*. [online]. ochrance.cz, [cit. 24. února 2019]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/22-2017/NZ_Souhrnna_zprava_Policejni_cely_2017_CZ.pdf>

Stanovisko odboru bezpečnostní politiky MV č. 48 k problematice pořizování zvukových záznamů z výsledku procesní stranou na vlastní záznamové zařízení, Praha 5. dubna 2011

Osobní rozhovory s JUDr. Ondřejem Moravcem, Ph.D., Mgr. Lukášem Smutným,
Mgr. Veronikou Kaiserovou, Mgr. Michalem Špačkem.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá výslechem obviněného v přípravném řízení, se zaměřením na procesní pochybení v českém trestním řízení. Úvodní část práce rozebírá právní úpravu obviněného a výslechu. Stěžejní část práce se zaměřuje na posouzení možného porušení lidských práv obviněného při procesních pochybeních výslechu. Za tímto účelem je v práci aplikován test užívaný Ústavním soudem České republiky při rozhodování o ústavní stížnosti. V neposlední řadě je v práci představena německá a rakouská právní úprava výslechu obviněného, která je komparována úpravou českou. Tyto zahraniční zdroje zároveň slouží jako inspirace pro možnou budoucí dílčí úpravu výslechu obviněného. Na závěr je navrženo několik východisek, díky kterým by se mohl minimalizovat výskyt procesních pochybení při výslechu obviněného. Cílem práce je analyzování procesních pochybení v rámci výslechu obviněného z hlediska možného porušení základních lidských práv.

Klíčová slova

Přípravné řízení trestní, výslech obviněného, výslech zadržného, procesní pochybení, lidská práva, nezákonnost důkazů

Abstract

The thesis deals with the interrogation of the accused in the preliminary proceedings and focuses on procedural irregularity in the Czech criminal procedure. The introduction analyzes legislation that covers the role of the accused and that of his interrogation. The main part focuses on an assessment of human rights violations of the accused caused by procedural irregularities in the interrogation. For this purpose the thesis uses a test that the Constitutional Court applies in its judgments on constitutional complaints. Last but not least, the German and the Austrian legislations on the interrogation of the accused are introduced and compared with the Czech legislation. These legislations are used as an inspirational source for the potential partial changes in the process of interrogation of the accused. Finally the thesis suggests several possibilities that could minimize the occurrence of procedural irregularities in the interrogation of the accused. The aim of the thesis is to analyze procedural irregularities in the interrogation of the accused in terms of the possible violation of human rights.

Key words

Criminal preliminary proceedings, interrogation of the accused, interrogation of the suspect, procedural irregularity, human rights, unlawful evidence